

Besöksguide till 20 naturreservat i Motala kommun

Framsidedfoton (Henrik Sandberg om ej annat anges)

1. Hällmarkstallskog i Bromossen naturreservat	12. Vandringsleden i Trolleflod naturreservat
2. Tallmosse i Flädemo naturreservat	13. Gökbloster i Styra kalkkärr/Götala kalkfuktäng naturreservat
3. Våtmark i Båsebergskogen naturreservat (foto: Benny Ekberg)	14. Skvattram i Vålberga mosse naturreservat
4. Hjortron i Bredsjömossen naturreservat	15. Kullen med gammelskog som utgör Lustigkulle domänreservat
5. Vindskydd i Fågelmossen naturreservat	16. Stormknäckt gran i Råå naturreservat
6. Liljekonvalj i Hälla ädellövskog naturreservat	17. Utsikt från Håleberget naturreservat (foto: Marie Kristoffersson)
7. Informationstavla i Hästtumlå tallskog naturreservat	18. Rastplats vid Stora Boda naturreservat
8. Raststugan i Kärnskogsmossens naturreservat	19. Besökslidan med reservatsutställning i Staffanstorp naturreservat
9. Lövskogslund i Långvrån naturreservat	20. Gammelskog i Kristineberg naturreservat
10. Fyren på ön Skallen i Motalabuktens öreservat	
11. Kärrknipprot i kalkkärret i Sjöbo-Knäppan naturreservat	

Text och layout: Motala kommun (kommunekolog Henrik Sandberg) och Länsstyrelsen Östergötland (textmaterial och kartor över de statligt förvaltade naturreservaten är hämtat från länsstyrelsens hemsida 2015-07-13)
Informationsmaterialet är sammanställt sommaren 2015

Foto: Henrik Sandberg

Den vita stjärnan på blå bakgrund är symbolen för naturreservat

Besöksguide till naturreservaten i Motala kommun

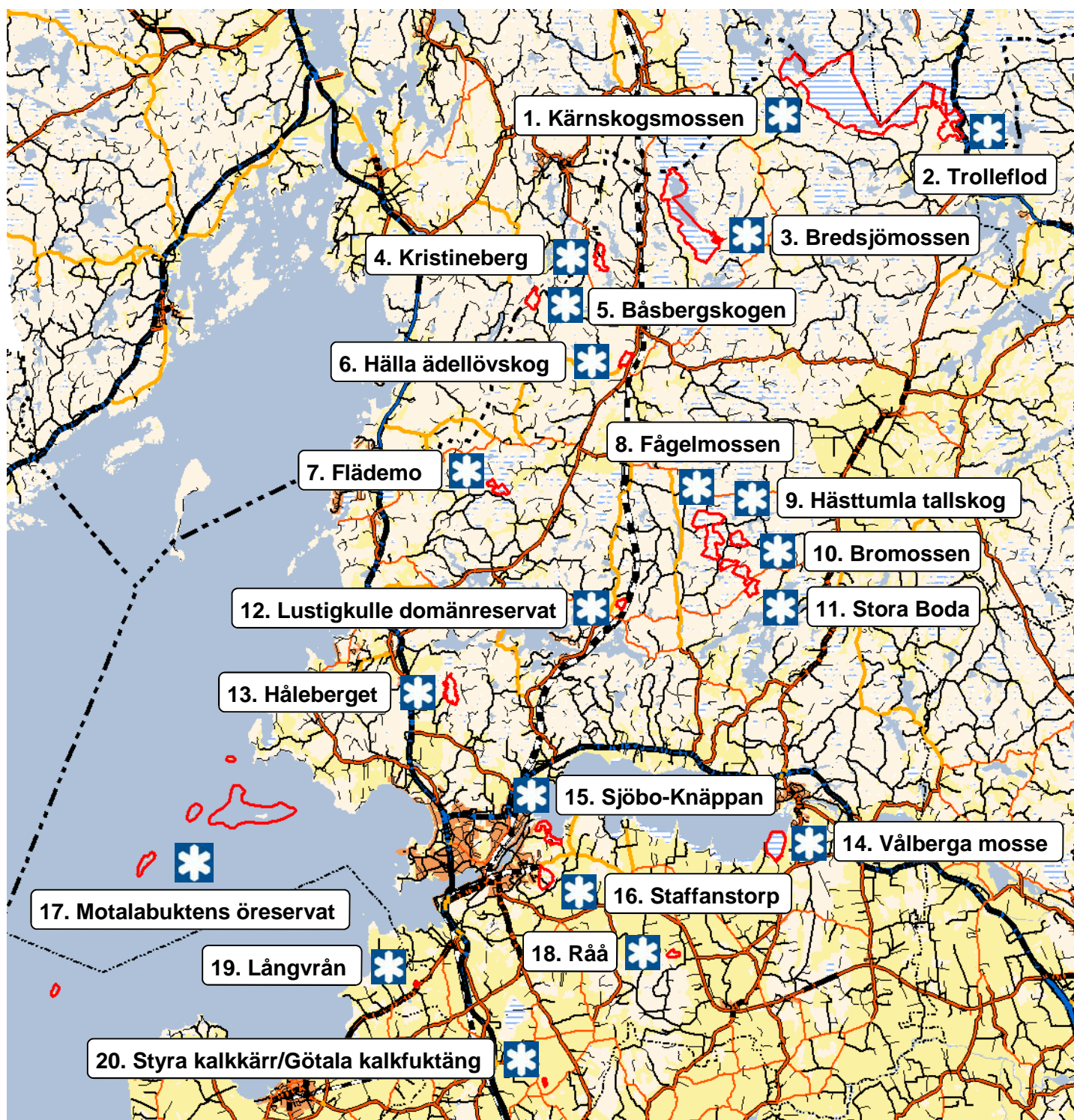
I den här skriften finns det information och kartor över alla naturreservat i Motala kommun. Varje område beskrivs kortfattat vad gäller naturtyp, serviceinformation och vägbeskrivning.

I Motala kommun finns det idag 20 naturreservat. De bildas av länsstyrelsen eller kommunen för att bevara den biologiska mångfalden eller värdefulla naturmiljöer. Staffanstorp naturreservat och Sjöbo-Knäppan naturreservat förvaltas av Motala kommun. De övriga förvaltas av Länsstyrelsen Östergötland. Syftet är att häftet ska kunna användas av besökare som vill besöka reservaten. Som hjälp är reservatens besöksnivå klassade med 1-3 stjärnor beroende på vilka friluftsanordningar som finns. Alla reservat är värda ett besök, men för dig som vill ha parkering, vandringsled och fikabord rekommenderar vi reservat med 3-stjärnig eller 2-stjärnig besöksnivå. Mer detaljerad information finns att läsa på naturkartan.se/motala och på Länsstyrelsen Östergötlands hemsida: www.lansstyrelsen.se/ostergotland.

Vad är naturreservat och vad får man göra där?

Naturreservat är den vanligaste formen för att skydda naturområden. De kan bildas för att bevara biologisk mångfald, för att vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller för att tillgodose behovet av områden för friluftslivet. För varje reservat finns regler som säger vad du och alla andra får eller inte får göra. Var uppmärksam på vilka regler som gäller i det naturreservat som du besöker. I många naturreservat är skötsel genom bete med betesdjur nödvändigt för att naturvärdena ska bevaras. Var noga med att stänga grindar efter dig, och tänk på att vara försiktig när du vistas i hagar med betande djur.

Karta över naturreservaten i Motala kommun

Naturreservatsnamn Besöksnivå

1. Kärnskogsmossen	***	11. Stora Boda	***
2. Trolleflod	***	12. Lustigkulle domänreservat	***
3. Bredsjömossen	***	13. Håleberget	***
4. Kristineberg	***	14. Vålberga mosse	***
5. Båsebergskogen	***	15. Sjöbo-Knäppan	***
6. Hälla ädellövskog	***	16. Staffanstorp	***
7. Flädemo	***	17. Motalabuktens öreservat	***
8. Fågelmossen	***	18. Råå	***
9. Hästtumla tallskog	***	19. Långvrån	***
10. Bromossen	***	20. Styra kalkkärr/Götala kalkfuktäng	***

Så här tolkar du stjärnorna

Besöksnivå 1-stjärning

Detta område har inga eller få anordningar för dig som besökare

Besöksnivå 2-stjärning

Detta område har vissa anordningar för dig som besökare

Besöksnivå 3-stjärning

Detta område har flera anordningar för dig som besökare

Foto: Bergslagsbild AB

Besöksnivå 1-stjärning

Detta område har inga eller få anordningar för dig som besökare

Bredsjömossen

Naturreseptatet är ca 220 ha stort och ligger vid Bredsjön 7 km nordost om Godegård. Naturen bjuder på omväxlande näringsrika och näringsfattiga naturtyper. Exempelvis finns örtrik granskog, sumpskogsmosaik och öppna högmossar.

Bredsjömossens naturreseptat kan erbjuda upplevelser av vildmark med vidsträckta myrar och mossar omgivna av varierande skog. Sumpskogsmosaik, lövskog och doftande skvattramtallmossar. Här kan man upptäcka spår efter bäverns framfart och höra enkelbeckasinens gnäggande spelflykt medan man strövar utmed någon av de många viltväxlarna som löper över våtmarken och särskilt utmed Bredsjöns strand. Området har även en fascinerande kulturhistoria med dalkarlar som handgrävt djupa diken, misslyckade försök att vända på sjöns avrinning för att gynna flottning, kavelbroar och stigar för att underlätta och förkorta den långa vandringen till kyrkan m.m.

Vägbeskrivning: Reservatet ligger ca 7 km NO om Godegård kyrka. Kör från Godegård norrut på Godegårdsvägen ca 6 km. Tag av mot öster och kör vidare i ca 850 m. Tag sedan av mot öster och kör till vändplanen.

Serviceinformation: Parkeringsplatser finns i områdets NV del (Höglidsmossen) och SO del. Vid parkeringsplatserna samt utmed kyrkstigen i områdets sydspets finns det informationstavlor. En markerad vandringsstig går genom reservatet. Vandringsleden går bitvis genom krävande terräng och blöta marker.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 2012-12-14

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

NATURRESERVAT

Välkommen till Bredsjömossen

En mosaik av skog och myr med högmossar, örtrika sumpskogar och spår av bäverns framfart. Det är något av det du möter i naturreservatet Bredsjömossen.

Kommer du norrifrån kan du följa stigen fram till Bredsjön, vidare längs sjökanten och ut på mossen bland knotiga myrtallar. Från söder och öster går små stigar över kärr och skvatramdoftande mossar. Här kan du hitta den storväxta orkidén ängsnycklar. Och i sumpskogen växer missne, smörboll och gullpuddra.

Bitvis är det gott om stående och liggande träd i i olika stadier av nedbrytning. Sällsynta arter som grantaggsvamp, kattfotslav och dropptaggsvamp behöver den gamla skogen för att överleva.

Kanske hör du tranans trumpetande från myrkanten, eller ser storlommen dyka efter fisk i Bredsjön. Ljungpipare, sparvuggla och orre är andra fåglar som lever här.

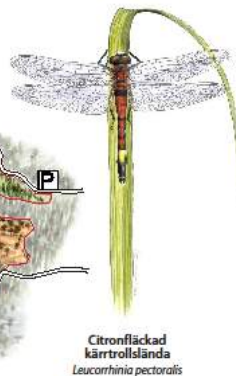
Bävern sätter tydliga spår i landskapet. De faller träd och dämmer vattendrag, något som leder till att markerna ibland översvämmas. Träd dör och den för många skogsarter viktiga veden skapas.

Ljungpipare
Pluvialis apricaria

Viktig livsmiljö. Reservatets våtmarker består av såväl mossar och kärr som fuktiga sumpskogar. Det är värdefulla livsmiljöer för många växter och djur.

I naturreservatet finns också många spår av de människor som levt i trakten. Här har de skördat hö till djuren, brutit torv och grävt djupa diken för att försöka påverka Bredsjöns avrinning under flottningsepoken.

Citronfläckad kärrtrollslända
Leucorhina pectoralis

Dropptaggsvamp
Hydnellum ferrugineum

Teckenförklaring

- Här är du
- Reservatsgräns
- Markerade stigar
- Biltvägar
- Byggnader
- Parkering
- Högmossa
- Låvrik barrskog
- Öppet kärr

§ Var rädd om naturen!

För allas trivsel och för värdena i naturreservatet är det viktigt att alla besökare visar hänsyn. Utöver generella regler vid vistelse i skog och mark är det i reservatet förbjudet att:

- ta grenar eller annan ved, bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar;
- samlar ryggradslösa djur, mossor, lavar eller vedsvampar med undantag för enstaka

individer för artbestämning genom hävning eller plockning;

- förstöra eller skada fast naturföremål eller yttbildning genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla.

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

- utföra sådan vetenskaplig undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet.

Fakta Bredsjömossen

Kommun: Motala Skyddat år: 2012
Areal: 336,8 ha Markägare: Naturvårdsverket, Linköpings stift, privat
Förvaltare: Länsstyrelsen i Östergötlands län
Mer information: tel 010-223 50 00
www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Bredsjömossen ingår i EU:s nätverk av särskilt värdefull natur.

Welcome to Bredsjömossen

This nature reserve consists of bogs, fens and wetland forest. It provides valuable habitats for many plant and animal species that need wetlands and old-growth forest in order to survive.

There are also many traces of the people who once lived in the area where, among other things, they cut peat and harvested hay for their livestock.

In addition to the general regulations that apply with visits to natural areas, in this nature reserve it is prohibited to:

- collect firewood, break off twigs and branches, cut down or in any other way damage dead or living trees and shrubs;
- collect invertebrate animals, mosses, lichens or wood fungi, with the exception of individual specimens by hand or with a net for the purpose of species determination;
- destroy or damage permanent natural objects or surface features by drilling, blasting, digging, carving, chopping or painting.

Permission of the County Administrative Board is required to:

- conduct scientific research that may result in damage or other negative effect on plant or animal life.

Foto: Henrik Sandberg

Besöksnivå 2-stjärning

Detta område har vissa anordningar för dig som besökare

Bromossen

Bromossen är lättillgängligt och till största delen lätt att ströva omkring i om man är försedd med stövlar. Besökaren möts av både karga, bergbundna tallmarker, långsträckta myrstråk och granpartier.

En vandringsled på cirka 1,2 mil sammanbinder Bromossen med tre andra naturreservat i närheten. Besökaren kan på så vis tillgodogöra sig naturupplevelser, friluftsliv och motion på samma gång. Bromossen hyser ovanliga arter. Här finns exempelvis den rödlistade raggbocken liksom den hotade dvärgbägarlaven. Kombinationen av gles hållmarkstallskog och myrmarker gör Bromossen till en karakteristisk tjäderskog. Här finns exempelvis lämpliga spelplatser, typiska natt-träd för tjädern att sova i och gott om insekter. Orre är en annan skogshöna som finner sig väl tillrätta i området. Bromossen ingår även i kronoparken Karlsby och jakten är därför förbehållen staten och nyttjas bland annat av kungen.

Vägbeskrivning: Från Borensberg tag länsväg 211 norrut, efter ca 15 km sväng vänster vid Hättorp. Följ denna väg ca 5 km, tag sedan vänster och kör i drygt 3,7 km söderut. Reservatet ligger sedan på vänster sida om vägen (öster om vägen).

Serviceinformation: En längre vandringsled knyter samman fyra naturreservat i en totalt 1,2 mil lång slinga. Anordnad parkeringsplats finns vid Fågelmossens naturreservat.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 2009-11-05

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

NATURRESERVAT

Välkommen till Bromossen

Bromossen och tre närliggande naturreservat bildar tillsammans hela 220 hektar av skyddad natur. Vandringsleden som binder samman de fyra naturreservaten bjuder på fina naturupplevelser i rofylld natur. Ta tid på dig och håll ögonen öppna efter djur och växter!

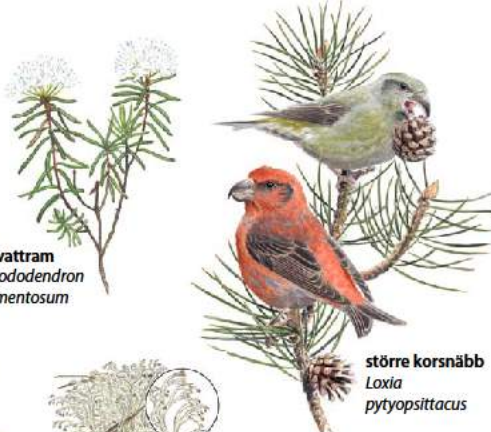
Ett myller av liv. Hällmarkstallskogen kan vid första anblick ge ett livlöst intryck – men skenet bedrar. Här finns gott om vilt och fågel, men det krävs både tålamod och tur att få se dem. Många av Bromossens mest sällsynta invånare är mycket små. Det handlar om skalbaggar, lavar och mossor som lever på död ved och senvuxna granar.

Tjäderskog. Gammal hällmarkstallskog med blåbärsris och blöta myrar – det är precis vad tjädern vill ha. Blåbärsris är basföda på sommaren och på vintern äter den tallbarr. Kycklingarna livnär sig på insekter, det finns det gott om på de blöta småmyrarna. Ser du ”ostbägelik” fågelspilling under en tall – då vet du att tjädern varit där.

Nordens papegoja – så kallas ibland större korsnäbb, ytterligare en av tallskogens karaktärer. På engelska heter den faktiskt ”Parrot crossbill”, papegojkorsnäbb. Trots att korsnäbben är så färggrann är den inte helt lätt att upptäcka. En fallande kotte eller singlande kottfjäll från en trädtopp kan var vad som avslöjar den.

skvattram
Rhododendron tomentosum

större korsnäbb
Loxia pytyopsittacus

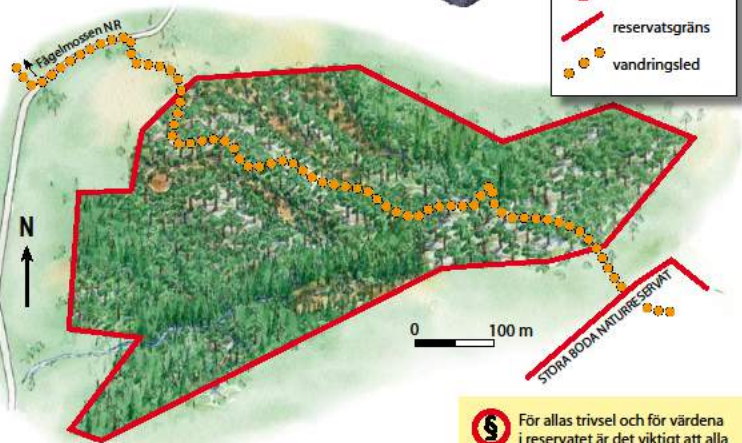

gulvit renlav
Cladonia arbuscula

På marken växer olika slags lavar. De är riktiga överlevnadskonstnärer och klarar sig bra på de torra hällarna.

tjäder
Tetrao urogallus

För allas trivsel och för värdena i reservatet är det viktigt att alla besökare visar hänsyn. Utöver generella regler vid vistelse i skog och mark, är det i naturreservatet förbjudet att:

- framföra motordrivna fordon, förutom på befintliga vägar. Undantag gäller för ålgdragare vid uttransport av vilt,
 - ta grenar eller annan ved, bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar,
 - gräva upp växter, samla ryggradslösa djur, mossor, lavar, eller svampar med undantag för matsvamp,
 - förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla.
- Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:
- utföra sådan vetenskaplig undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet.

Naturreservatet Bromossen bildades 2009. Naturreservatet är 22 ha stort. Reservatet förvaltas av Länsstyrelsen Östergötland som kan nås på adress: 581 86 Linköping, eller telefon 013-19 60 00. Se också: lansstyrelsen.se/ostergotland

Welcome to Bromossen Nature Reserve

Bromossen and three other nature reserves in the area form a total of 220 hectares of protected forests and bogs. The old-growth forest may seem lifeless at first sight – but this is deceptive. Here are plenty of animals and plants, but you need both patience and a pinch of luck to see them. Many of the rarest inhabitants in Bromossen are tiny. They include beetles, lichens and mosses living on dead wood and slow-growing spruces. Other species are considerably larger, such as capercaillie and parrot crossbill.

Bromossen Nature Reserve comprises 22 ha was set up in 2009. The reserve is managed by Östergötland County Administrative Board, which can be contacted at: Länsstyrelsen, 581 86 Linköping or by telephone +46-13-19 60 00.

See also: lansstyrelsen.se/ostergotland

For the well-being of all, and to maintain the natural and cultural value of the reserve, it is important that visitors show consideration. In addition to general regulations that apply to visits in the countryside, within the nature reserve it is forbidden to:

- drive motorised vehicles other than on designated roads, with the exception of moose pulling machines during the hunting season,
- remove branches or other wood, break off twigs, fell or in any other way damage living or dead trees or shrubs,
- dig up plants, collect invertebrates, mosses, lichens, or fungi, except for edible varieties,
- destroy or damage fixed natural objects or surfaces by boring, blasting, digging, carving, cutting or painting.

Without permission from the County Administrative Board it is also forbidden to:

- carry out scientific investigations or case studies which may lead to damage or other negative impact on plant or animal life.

Herzlich willkommen im Naturschutzgebiet Bromossen

Bromossen und drei weitere Naturschutzgebiete in der Nähe bilden eine 220 Hektar umfassende Fläche geschützter Wälder und Moore. Der altbestehende Wald wirkt auf den ersten Blick vielleicht leblos, aber der Schein trügt. Hier gibt es viele Tiere und Pflanzen – allerdings braucht man etwas Geduld und eine Portion Glück, um sie zu Gesicht zu bekommen. Viele der seltensten Einwohner von Bromossen sind sehr klein; es handelt sich um Käfer, Flechten und Moose, die auf Totholz und langsam wachsenden Fichten leben. Andere, wie Auerhuhn und Kiefernkreuzschnabel, sind viel größer.

Das 2009 gegründete Naturschutzgebiet Bromossen umfasst eine Fläche von 22 ha. Das Gebiet wird von der Provinzialregierung Östergötland verwaltet. Adresse: Länsstyrelsen, 581 86 Linköping, Telefon +46-13-19 60 00. Siehe auch: lansstyrelsen.se/ostergotland

Für das Wohlbefinden aller und für die Erhaltung der Natur- und Kulturwerte des Naturschutzgebietes ist die Rücksichtnahme der Besucher wichtig. Über die allgemeinen Bestimmungen für Aufenthalte in Wald und Feld hinaus ist es im Naturschutzgebiet untersagt:

- Kraftfahrzeuge außerhalb vorhandener Wege zu benutzen (Ausnahme: Gefährte zum Abtransport von erlegtem Wild),
- Äste oder anderes Brennholz zu entfernen, Zweige abzubrechen oder lebende oder tote Bäume und Sträucher zu fällen oder auf andere Weise zu schädigen,
- Pflanzen auszugraben und wirbellose Tiere, Moose, Flechten oder Pilze zu sammeln (Ausnahme: Speisepilze),
- feste Naturgegenstände oder Flächenbildungen durch Bohren, Sprengen, Graben, Ritzen, Hacken oder Malen zu zerstören oder zu schädigen.

Außerdem ist es ohne Erlaubnis der Provinzialregierung verboten:

- solche wissenschaftlichen Untersuchungen oder einzelnen Studien durchzuführen, die die Flora oder Fauna schädigen oder negativ beeinflussen können.

NATURRESERVAT

Leder och naturreservat i närområdet

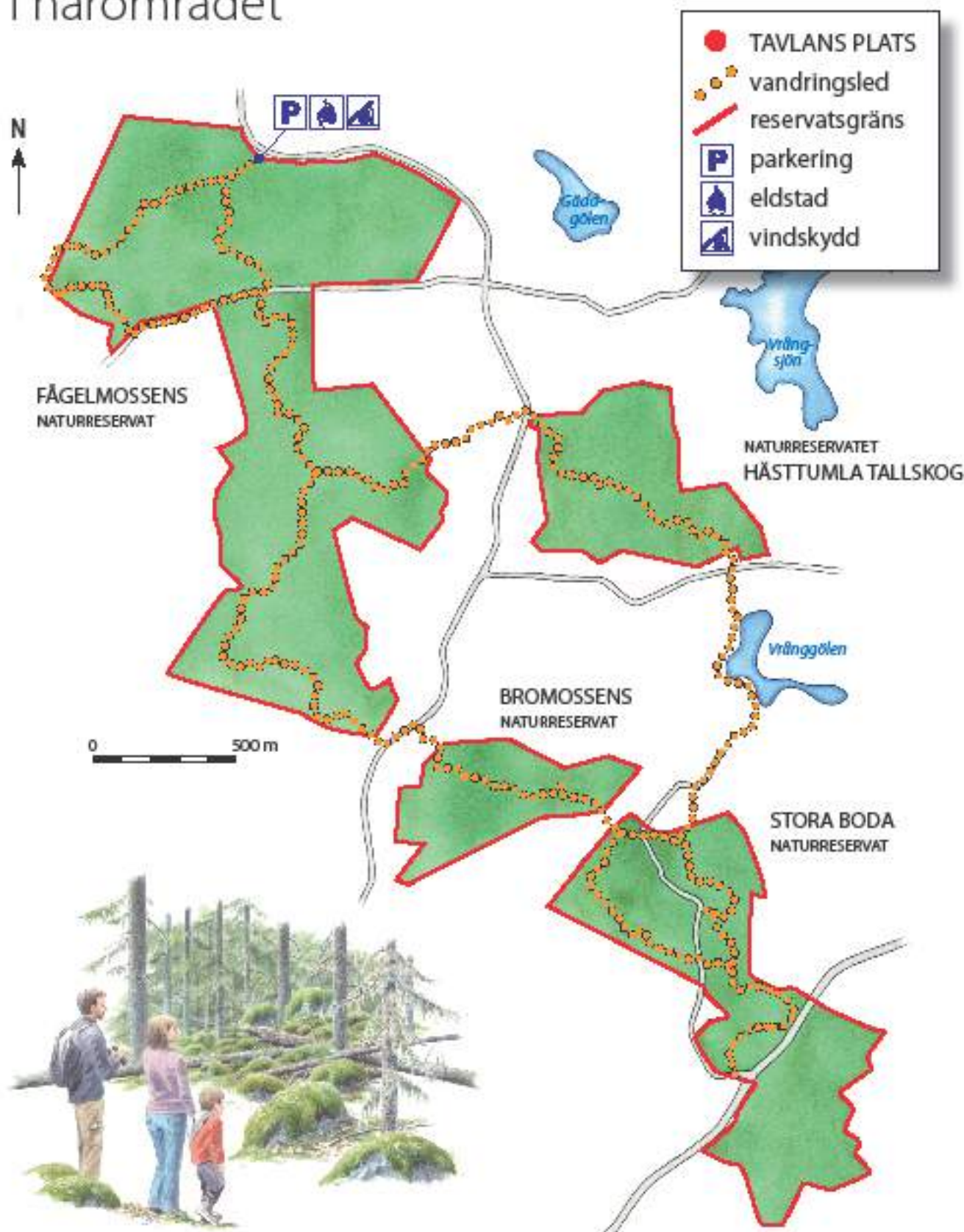

Foto: Benny Ekberg

Besöksnivå 1-stjärning

Detta område har inga eller få anordningar för dig som besökare

Båsebergskogen

I Båsebergskogen växer mycket riktigt gamla tallar och granar. Det finns också rikligt med död ved i naturreservatet.

Knappt 2 km norr om Båseberg ligger ett barrblandskogsområde av blåbärstyp med inslag av sumpskogspartier. Den norra delen av området är äldre medan skogen i de södra delarna är yngre och har ett högre lövinslag av framför allt björk. De östra delarna av området verkar vara betespåverkat med örter och gräs i fältskiktet samt inslag av luckor med lövträd och en. Det finns gott om senvuxna tallar och granar i området. Förekomsten av död ved i olika former och nedbrytningsstadier är stor, tall- och granlågor, torrakor och torrgranar. Kring en myr, som avvattnas i norr, finns ett stort parti med torrgranar som står i vatten. Detta är resultatet av ett bäverdämme. I skogen finns det gott om signalarter bland annat flagellkvastmossa, gammelgranslav, kattfotslav, vågig sidenmossa, vedticken, svart taggsvamp och dropptaggsvamp. På granlågor i området växer den rödlistade mossan vedtrappmossa.

Vägbeskrivning: Sväng av vid Hälla i Godegård mot Båseberg. Vid Båseberg-Stortorpet ta höger mot Svenshult-Hulutorp. Naturreservatet ligger på vänster sida vid Svenshult.

Serviceinformation: Vid naturreservatet finns en parkeringsplats och en informationstavla i anslutning till parkeringen.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 2011-06-30

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

NATURRESERVAT

Välkommen till Båsebergskogen

I Båsebergskogen kan du uppleva såväl myllrande våtmarker som gammal barrskog med grova tallar och granar. Har du tur kanske du får se en bäver.

Naturreservatet är stiglöst land. Men från den lilla parkeringsplatsen är det nära till en våtmark med gamla anor. Den var tidigare åkermark och en del av ett odlingslandskap, men har nu dämats upp av bäver. Mängder med granar och björkar dog när bävern dämde. Idag är dessa döda träd viktiga för många insekter och fåglar. En stengärdsgård i utkanten av våtmarken påminner om den tid när marken fortfarande odlades.

Om du vandrar längre västerut kommer du till en barrskog i mer kuperad miljö med höjder och svackor. De högsta delarna når 195 meter över havet. Det är en delvis blockig terräng med klippiga lodytor och många döda träd, stående och liggande i olika stadier av nedbrytning.

Vålgig sidenmossa
Plagiothecium undulatum

Sagoskog. I delar av reservatet är det nästan som att kliva in i en sagoskog där stenar och fallna trädstammar är helt överväxta med mossor, lavar och svampar.

Skogen är gammal och de äldsta granarna färgas grå av gammelgranslav och kattfotslav. De är båda arter som behöver gammal orörd skog för att leva och trivas.

På döda granar växer också de sällsynta mossorna vedtrappmossa och flagellkvastmossa och på marken både dropptaggsvamp och vålgig sidenmossa.

Dropptaggsvamp
Hydnum ferrugineum

Bäver
Castor fiber

Teckenförklaring

- Här är du
- Reservatsgräns
- Bilväg
- Kraftledning
- Ⓟ Parkering
- Barrskog
- Lövskog
- Våtmark
- Öppet vatten
- Byggnader

0 300 m

§ Var rädd om naturen!

För allas trivsel och för värdena i naturreservatet är det viktigt att alla besökare visar hänsyn. Utöver generella regler vid vistelse i skog och mark är det i reservatet förbjudet att:

- ta ved, bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar;
- störa djurlivet genom att t ex klättra i boträd eller samla ryggradslösa djur;

- förstöra eller skada fast naturföremål eller yttbildning genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla.

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

- anordna tävlingar eller bedriva lägerverksamhet;
- utföra sådan vetenskaplig undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet.

Fakta Båsebergskogen

Kommun: Motala
Skyddat år: 2011
Areal: 31,7 ha
Markägare: Naturvårdsverket
Förvaltare: Länsstyrelsen i Östergötlands län
Mer information: tel 013-19 60 00
www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Welcome to Båsebergskogen

In the Nature Reserve you can discover wetlands teeming with life and old-growth coniferous forest. With luck, you may even see a beaver.

Part of the area looks like a fairy tale forest, with boulders and fallen trees draped in mosses, lichens and fungi. The oldest spruce trees are coloured grey by the lichens that thrive in old-growth forest.

In addition to the general regulations that apply with visits to natural areas, in this nature reserve it is prohibited to:

- collect firewood, break off twigs and branches, cut down or in any other way damage dead or living trees and shrubs;
- disturb animal life, for example by climbing nesting trees or collecting invertebrate animals;
- destroy or damage permanent natural objects or surface features by drilling, blasting, digging, carving, chopping or painting.

Permission of the County Administrative Board is required to:

- organize competitions or operate camps;
- conduct scientific research that may result in damage or other negative effect on plant or animal life.

Foto: Benny Ekberg

Besöksnivå 1-stjärning

Detta område har inga eller få anordningar för dig som besökare

Flädemo

Flädemo naturreservat ligger ungefär 20 km norr om Motala och består främst av barrskog och tallrismossar. I området finns värdefull gammal skog med beståndsålder på drygt 150 år. Här lever många ovanliga arter av lavar, mossor och svampar som trivs i skogar med många äldre och döende träd och lågor av fallna träd.

Landskapet runt Flädemo är geologiskt intressant med lämningar från den senaste istiden. I reservatet finns bland annat ett åsryggsavsnitt som ingår i de så kallade mellansvenska ändmoränerna. Flädemo tillhör en av de yngsta delarna i denna geologiska bildning och är ca 11 500 år gammal. Den gamla orörda skogen i reservatet är hem för många arter av lavar, mossor och svampar som blir allt mer ovanliga i skogar där modernt skogsbruk bedrivs. Syftet med naturreservatet är att vårda och bevara denna värdefulla naturskog, de unika geologiska formationerna, samt att tillgodose behov av naturområden för friluftslivet.

Vägbeskrivning: Kör riksväg 50 norrut från Motala. Vid Nykyrka, ta österut mot Bona/Godegård. Ca 1,6 km efter Bona, ta av vänster (norr) mot Ryd. Strax efter Ryd ta vänster (norr) mot Flädemo.

Serviceinformation: En informationstavla och möjlighet till parkering finns vid reservatets västra del.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 2012-02-12

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

NATURRESERVAT

Välkommen till Flädemo

Flädemos gammelskogar skyddas för att bevara de sällsynta arter som trivs i gamla barrskogar. I reservatet finns också spännande geologiska formationer.

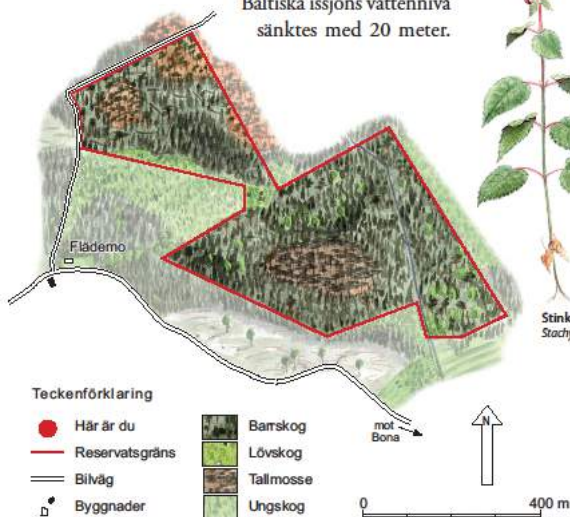
Skogen vid Flädemo är en liten rest av tidigare gammelskogsvidder. Här är det gott om träd som är 150 år eller äldre, vilket gör skogen väldigt viktig. Både för svampar, lavar, mossor, växter, insekter och fåglar som behöver gamla och döda träd.

Till de mer sällsynta hör vedtrappmossa, grön sköldmossa och svampen blackticka som växer på murkna gamla granstammar. Den vackra kandelabersvampen kan man ibland se på liggande gamla aspstammar. På tallrismossarna är det gott om blåbär och där kan du också känna den starkt aromatiska doften av skvattram.

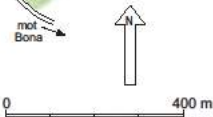
Kandelabersvamp
Arctomyces pyxidatus

Mitt i reservatet finns så kallade ändmoräner och en åsrygg som bildades i samband med landisens avsmältning för cirka 11 500 år sedan. Ändmoränera vid Flädemo formades när den dåvarande Baltiska issjöns vattennivå sänktes med 20 meter.

Teckenförklaring

- Här är du
- Reservatsgräns
- Bilväg
- Byggnader
- Barrskog
- Lövskog
- Tallmossa
- Ungskog

Det skedde när landisens kant smälte bort från norra Billingen. Issjöns fördämning öppnades och tappades på enorma mängder vatten. Öppningen innebar att havsvatten kunde tränga in i Vätternsänkan.

På åsen växer nu en granskog och i områdets lägre delar finns tallrismossar, sumpskogar och en kallpåverkad näringsrik granskog.

Stinksiska
Stachys sylvatica

Örtrik granskog. En del av Flädemos skogar ligger på mark som är påverkad av källor. Här finns en frodig flora av ormbunkar och högvuxna örter som trolldruva och den illaluktande stinksiskan.

Welcome to Flädemo

The woods of Flädemo are legally protected in order to preserve rare species that thrive in old-growth forest. The nature reserve also has interesting geological formations.

Some of the woods are on land affected by the presence of springs, where a luxuriant flora of ferns and tall herbs can be found.

§ In addition to the general regulations that apply with visits to natural areas, in this nature reserve it is prohibited to:

- collect firewood, break off twigs and branches, cut down or in any other way damage dead or living trees and shrubs;
- dig up plants; gather mosses, lichens or fungi (except for edible mushrooms); collect invertebrate animals, except for individual specimens taken with a bag net or by hand for the purpose of determining species;
- destroy or damage permanent natural objects or surface features by drilling, blasting, digging, carving, chopping or painting.

Permission of the County Administrative Board is required to:

- conduct scientific research that may result in damage or other negative effect on plant or animal life;
- organize competitions or operate camps.

§ Var rädd om naturen!

För allas trivsel och för värdena i naturreservatet är det viktigt att alla besökare visar hänsyn. Utöver generella regler vid vistelse i skog och mark är det i reservatet förbjudet att:

- ta ved, bryta kvistar, falla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar;
- gräva upp växter, samlar mossor, lavar eller svampar med undantag för matsvamp, samlar ryggradslösa djur annat än genom hävning

eller plockning och därvid ta enstaka individer för artbestämning;

- förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla.

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

- utföra sådan vetenskaplig undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet;
- anordna tävlingar eller bedriva lägerverksamhet.

Fakta Flädemo

Kommun: Motala
Skyddat år: 2012
Areal: 26,4 ha
Markägare: Naturvårdsverket
Förvaltare: Länsstyrelsen i Östergötlands län
Mer information: tel 013-19 60 00
www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Foto: Henrik Sandberg

Besöksnivå 2-stjärning
Detta område ha vissa
anordningar för dig som besökare

Fågelmossen

Fågelmossens naturreservat uppmuntrar till sköna vandringar längs markerade leder mellan vackert klädda hällmarker, månghundraåriga tallar och öppna myrar.

I reservatet finns pärluggla och sparvuggla tillsammans med spillkråka och nattskärra. Nattskärrans spel kan avnjutas i den glesa tallskogen under maj och juni. Här lever också två av våra skogshöns, tjäder och orre. Tidiga morgnar under maj månad finns god chans att höra orrarnas bubblande spel kring soluppgången. I området finns gott om rådjur, älg och annat vilt. Reservatet har under jakttider bland annat besökts av kung Carl XVI Gustaf.

Vid parkeringsplatsen finns en gammal kolbotten och en kolarkoja. Kolarkojan är öppen för besökare. I dag finns en iordningsställd eldplats, rastbord, ett vindskydd och en informationstavla vid parkeringen som är belägen i den norra delen av reservatet.

Vägbeskrivning: Man kan nå reservatet från vägen som går mellan Degerön och länsväg 211 till Tjällmo. Från denna väg tar man av söderut ca 4 km öster om Degerön alternativt 5,5 km väster om avfart från Tjällmovägen. Närmaste busshållplats ligger vid länsväg 211.

Serviceinformation: Vid reservatet finns grillplatser och vindskydd och parkeringsplatser. En markerad vandringsled gör en slinga runt i Fågelmossens naturreservat och tillbaka till parkeringsplatsen. Vill man gå längre kan man fortsätta söderut mot Hästtumla, Bromossen och Stora Boda naturreservat. Totalt är vandringsleden ca 1,2 mil.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 1995-03-27

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

NATURRESERVAT

Välkommen till Fågelmossen

Fina vandringsleder visar vägen genom Fågelmossens gammelskog, över blöta mossar och karga hållmarker. Vandra den 2,5 kilometer långa slingan i norr eller gör en längre vandring till något av naturreservaten i närheten. En längre vandring kräver stövlar under blöta årstider.

Gammelskog. Kolarkojan vid parkeringsplatsen minner om att skogen tidigare brukats. Men nu har ljudet från yxa och såg tystnat. Skogen får sköta sig själv och träden dör av ålderdom till glädje för djur och växter.

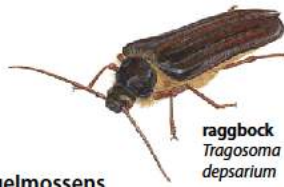
Gamla tallar – hem för många. Hundratalss lavar, mossor, insekter och svampar står på kö för att bosätta sig i och på Fågelmossens gammeltallar. På de fallna furorna har biologer hittat spår efter den sällsynta raggbocken. På den solbelysta tallveden lever också den ovanliga dvärgbägarlaven.

Tallticken är ytterligare en art som lever på gamla tallar. Är du uppmärksam kan du se den på flera platser. Tallar med tallticken är oftast över 150 år gamla. Där tallticken suttit blir veden mjuk. Här hackar gärna spillkråkan ut sitt stora bohål. När spillkråkan överger sitt bo kan spurvugglan eller pärlugglan flytta in.

Orrarnas skog. Ett bubblande kutter är orrens lovsång till våren. På senvintern och våren samlas orrtupparna i gryningen ute på Fågelmossen för att spela. Under resten av året kan du höra det bubblande spellätet från ensamma tuppar.

orre
Tetrao tetrix

raggbock
Tragosoma deparium

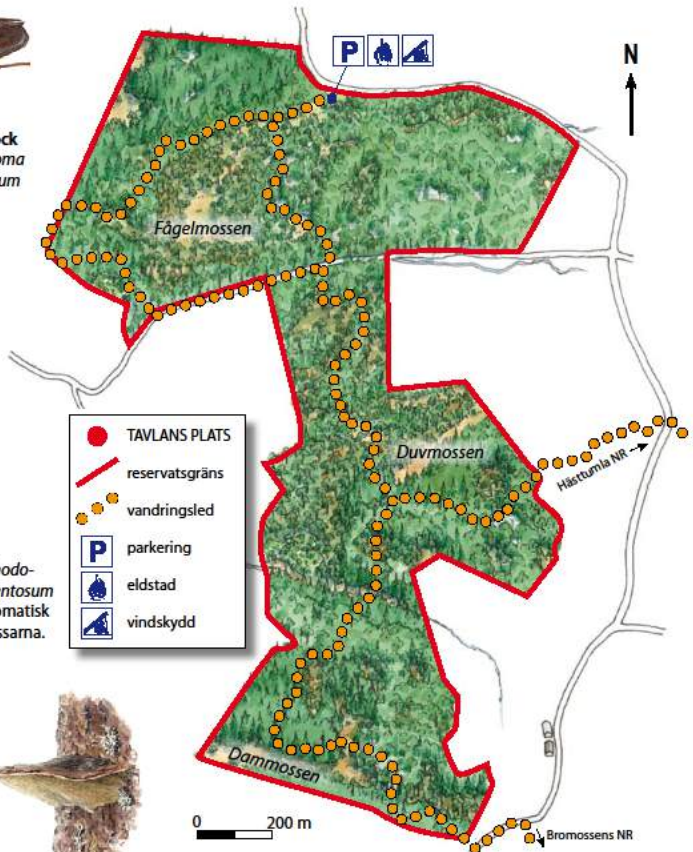
Skvattram
Rhododendron tomentosum
sprider en aromatisk doft över mossarna.

Tallticken *Phellinus pini* kan vi första anblick se ut som en avbruten gren.

Blomkålssvamp
Sparassis crispa – en i raden av sällsynta svampar.

Naturreservatet Fågelmossen bildades 1998 och utvidgades 2009. Efter utvidgningen är reservatet 114 ha stort. Delar av området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000. Reservatet förvaltas av Länsstyrelsen Östergötland som kan nås på adress: 581 86 Linköping, eller telefon 013-19 60 00. Se också: lansstyrelsen.se/ostergotland

§ För allas trivsel och för värdena i reservatet är det viktigt att alla besökare visar hänsyn. Utöver generella regler vid vistelse i skog och mark, är det i naturreservatet förbjudet att:

- framföra motoriserat fordon, förutom på befintliga vägar. Undantag gäller för äldre fordon vid uttransport av vilt.
- ta grenar eller annan ved, bryta kvistar, falla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar.
- gräva upp växter, samla ryggradslösa djur, mossor, lavar, eller svampar med undantag för matsvamp.
- förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla. Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:
- utföra sådan vetenskaplig undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet.

Welcome to Fågelmossen Nature Reserve

Fine walking trails lead the way through the old-growth forest and over the wet bogs and bare flate rocks of Fågelmossen Nature Reserve. You can take the 2.5 kilometre circular route to the north, or make a longer walk to one of the nearby nature reserves. The longer routes may require boots when the weather is wet. There are plenty of berries and fungi in the reserve, which is also home to a number of rare beetles, lichens and mosses. Black woodpecker, pigmy owl and black grouse also live here. Keep your eyes open, and you may spot some of them along your way through the reserve!

Fågelmossen Nature Reserve was set up in 1998 and extended in 2009. After the extension the reserve comprises 114 ha. The area is part of the EU's ecological network of protected areas, Natura 2000. The reserve is managed by Östergötland County Administrative Board, which can be contacted at: Länsstyrelsen, 581 86 Linköping or by telephone +46-13-19 60 00. See also: lansstyrelsen.se/ostergotland

§ For the well-being of all, and to maintain the natural and cultural value of the reserve, it is important that visitors show consideration. In addition to general regulations that apply to visits in the countryside, within the nature reserve it is forbidden to:

- drive motorised vehicles other than on designated roads, with the exception of moose pulling machines during the hunting season,
- remove branches or other wood, break off twigs, fell or in any other way damage living or dead trees or shrubs,
- dig up plants, collect invertebrates, mosses, lichens, or fungi, except for edible varieties,
- destroy or damage fixed natural objects or surfaces by boring, blasting, digging, carving, cutting or painting.

Without permission from the County Administrative Board it is also forbidden to:

- carry out scientific investigations or case studies which may lead to damage or other negative impact on plant or animal life.

Herzlich willkommen im Naturschutzgebiet Fågelmossen

Durch den altbestehenden Wald und über die nassen Moore und kargen Felsflächen des Naturschutzgebietes Fågelmossen erstrecken sich schöne Wanderwege. Spazieren Sie auf dem 2,5 Kilometer langen Pfad im Norden oder unternehmen Sie eine längere Wanderung zu einem der benachbarten Naturschutzgebiete. In nassen Jahreszeiten sind für längere Ausflüge Stiefel erforderlich. Im Naturschutzgebiet, in dem zahlreiche seltene Käfer, Flechten und Moose vorkommen, gibt es auch viele Beeren und Pilze. Schwarzspecht, Sperlingskauz und Birkhuhn leben ebenfalls hier. Halten Sie bei Ihrer Erkundung des Naturschutzgebietes Ausschau nach ihnen!

Das Naturschutzgebiet Fågelmossen wurde 1998 gegründet und 2009 auf eine Fläche von 114 ha vergrößert. Das Gebiet gehört zum Natura-2000-Schutzgebietsystem der Europäischen Union. Das Gebiet wird von der Provinzialregierung Östergötland verwaltet. Adresse: Länsstyrelsen, 581 86 Linköping, Telefon +46-13-19 60 00. Siehe auch: lansstyrelsen.se/ostergotland

§ Für das Wohlbefinden aller und für die Erhaltung der Natur- und Kulturwerte des Naturschutzgebietes ist die Rücksichtnahme der Besucher wichtig. Über die allgemeinen Bestimmungen für Aufenthalte in Wald und Feld hinaus ist es im Naturschutzgebiet untersagt:

- Kraftfahrzeuge außerhalb vorhandener Wege zu benutzen (Ausnahme: Gefährte zum Abtransport von erlegtem Wild),
 - Äste oder anderes Brennholz zu entfernen, Zweige abzubrechen oder lebende oder tote Bäume und Sträucher zu fällen oder auf andere Weise zu schädigen,
 - Pflanzen auszugraben und wirbellose Tiere, Moose, Flechten oder Pilze zu sammeln (Ausnahme: Speisepilze),
 - feste Naturgegenstände oder Flächenbildungen durch Bohren, Sprengen, Graben, Ritzen, Hacken oder Malen zu zerstören oder zu beschädigen.
- Außerdem ist es ohne Erlaubnis der Provinzialregierung verboten:
- solche wissenschaftlichen Untersuchungen oder einzelnen Studien durchzuführen, die die Flora oder Fauna schädigen oder negativ beeinflussen können.

NATURRESERVAT

Leder och naturreservat

i närområdet

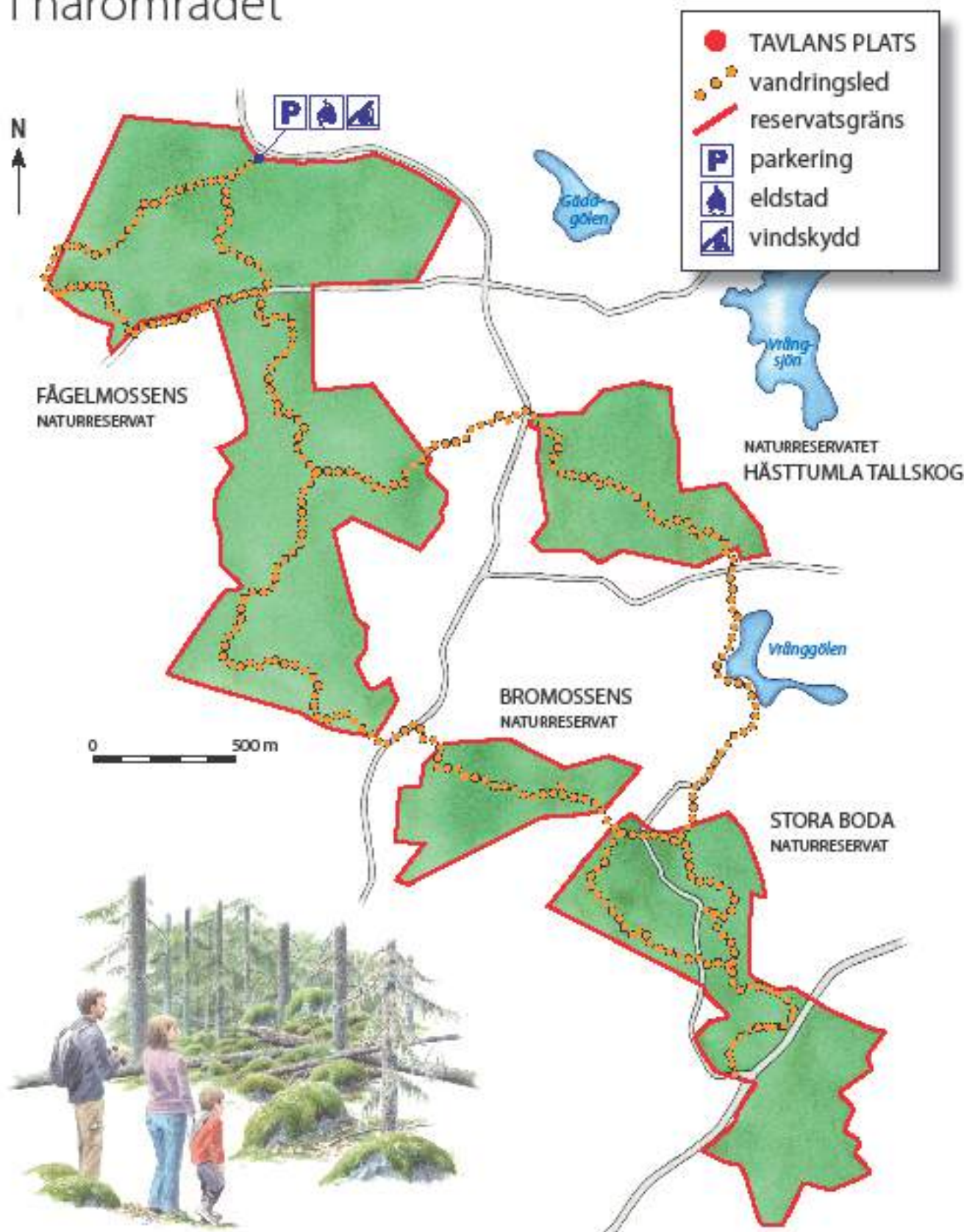

Foto: Henrik Sandberg

Besöksnivå 2-stjärning
Detta område ha vissa
anordningar för dig som besökare

Hästtumla tallskog

Nordväst om gården Hästtumla ligger en större mosaikartad talldominerad barrskog. Det är en gammal skog som tillsammans med flera andra reservat i närheten är viktigt för bevarande av de arter som lever i äldre barrskogsmiljöer.

I områdets barrskogsmiljöer spelar branden en viktig roll. Branden skapar glesa, ljusa skogsbestånd med grunt jordtäckte. I en sådan skog med god ljusinstrålning kan berget ackumulera värme vilket ger gynnsamma förhållanden för många insekter. Tack vare att skogen är gammal och relativt orörd finns här gott lågor av döda träd och högstubbar. Detta resulterar i att många ovanliga arter av mossor, lavar och svampar trivs här. I gamla ihåliga träd häckar både sparvuggla och pärluggla. Den mosaikartade miljön med kombination av gles hållmarkstallskog och myrmarker gör att skogen även är hyser tjäder.

Vägbeskrivning: Från Borensberg tag länsväg 21 norrut, efter ca 15 km sväng vänster vid Hättorp. Följ denna väg ca 5 km, tag sedan vänster och kör i drygt 2,5 km söderut. Reservatet ligger sedan på vänster sida om vägen (öster om vägen).

Serviceinformation: En längre vandringsled knyter samman fyra naturreservat, totalt 1,2 mil. Anordnad parkeringsplats finns vid Fågelmossens naturreservat.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 2009-11-09

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

NATURRESERVAT

Välkommen till Hästtumla tallskog

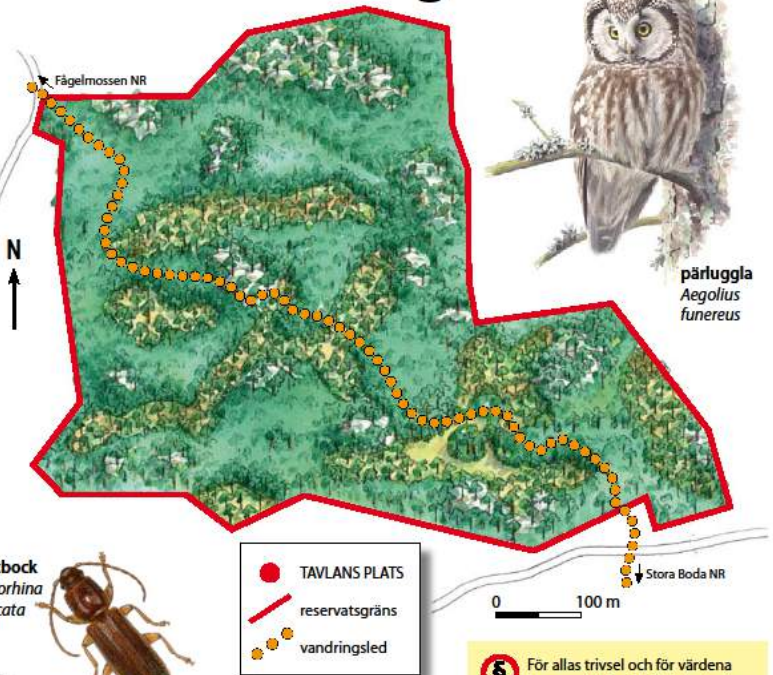
Hästtumla och tre närliggande naturreservat bildar tillsammans ett 220 hektar stort område med skyddad gammelskog. Den åldriga barrskogen är en värdefull fristad för många sällsynta djur, växter och svampar. Naturreservaten binds samman av en vandringsled som bjuder på fina upplevelser i rofylld natur.

Präglad av brand. I Hästtumla står träden gles på ett tunnt jordtäckte. Det är tecken på att skogen tidigare härjats av skogsbrand. Förr i tiden brann skogen regelbundet, men numera bekämpas skogsbränder med hjälp av snabba brandkårsutryckningar. För att gynna de växter och djur som är beroende av återkommande skogsbränder, kan länsstyrelsen komma att genomföra sk. naturvårdsbränningar i reservatet.

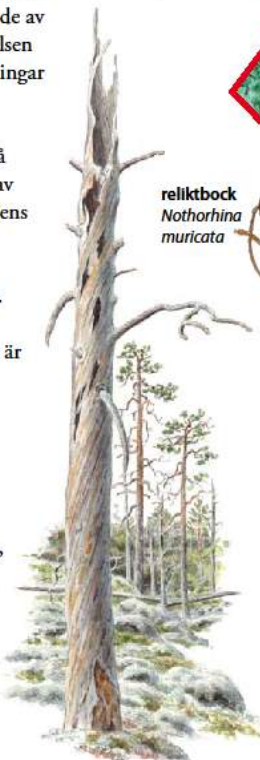
Den ovanliga talticken växer vanligtvis på tallar som är över 150 år gamla. Det är en av få svampar som klarar att ta sig igenom tallens försvar av hartser och terpentin. Talticken orsakar röta som gör att trädet murknar. Till slut blir stammen ihålig och trädet dör.

Mums för småkryp. Gamla och döda träd är livsviktiga för en lång rad skalbaggar, mossor och lavar. I solbelyst, död tallved lever till exempel sällsyntheter som raggbock och reliktböck.

En stor fågelholk sitter intill leden i nordväst. Fågelholkar uppskattas av många, eftersom bostadsbristen är stor bland de fåglar som häckar i hål. I dagens skogar finns nämligen ont om gamla träd med naturliga håligheter eller träd som är tillräckligt murkna och mjuka för hackspettar att hacka hål i. Holken i reservatet är avsedd för pärluggla.

pärluggla
Aegolius funereus

reliktböck
Nothorhina muricata

Talticken *Phellinus pini* kan bli upp till 50 år gammal. Gamla exemplar är ofta överväxta med mossor och lavar.

Naturreservatet Hästtumla bildades 2009. Naturreservatet är 33 ha stort. Reservatet förvaltas av Länsstyrelsen Östergötland som kan nås på adress: 581 86 Linköping, eller telefon 013-19 60 00. Se också: lansstyrelsen.se/ostergotland

§ För allas trivsel och för värdena i reservatet är det viktigt att alla besökare visar hänsyn. Utöver generella regler vid vistelse i skog och mark, är det i naturreservatet förbjudet att:

- framföra motordrivna fordon, förutom på befintliga vägar. Undantag gäller för ålgdragare vid uttransport av fällt vilt,
- ta grenar eller annan ved, bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar,
- gräva upp växter, samla ryggradslösa djur, mossor, lavar, eller svampar med undantag för matsvamp,
- förstöra eller skada fast naturföremål eller yttbildning genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla.

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

- utföra sådan vetenskaplig undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet.

Welcome to Hästtumla Nature Reserve

Hästtumla and three other nature reserves in the area form a total of 220 hectares of protected countryside. This offers animals, plants and fungi that require old coniferous forest a chance of long-term survival. Many species live in fallen trees or tall stumps. They include insects, lichens and mosses, but the old and dead trees are also valuable for birds, such as black woodpecker and Tengmalm's owl. The nature reserves are connected through a walking trail offering many fine experiences in the tranquil countryside.

Hästtumla Nature Reserve comprises 33 ha and was set up in 2009. The reserve is managed by Östergötland County Administrative Board, which can be contacted at: Länsstyrelsen, 581 86 Linköping or by telephone +46-13-19 60 00. See also: lansstyrelsen.se/ostergotland

§ For the well-being of all, and to maintain the natural and cultural value of the reserve, it is important that visitors show consideration. In addition to general regulations that apply to visits in the countryside, within the nature reserve it is forbidden to:

- drive motorised vehicles other than on designated roads, with the exception of moose pulling machines during the hunting season,
- remove branches or other wood, break off twigs, fell or in any other way damage living or dead trees or shrubs,
- dig up plants, collect invertebrates, mosses, lichens, or fungi, except for edible varieties,
- destroy or damage fixed natural objects or surfaces by boring, blasting, digging, carving, cutting or painting.

Without permission from the County Administrative Board it is also forbidden to:

- carry out scientific investigations or case studies which may lead to damage or other negative impact on plant or animal life.

Herzlich willkommen im Naturschutzgebiet Hästtumla

Hästtumla und drei weitere Naturschutzgebiete in der Nähe bilden eine 220 Hektar umfassende Fläche geschützter Natur. Hier können Tiere, Pflanzen und Pilze, die auf altbestehenden Nadelwald angewiesen sind, auf lange Sicht fortdauern. Viele von ihnen leben in umgestürzten Bäumen und hohen Baumstümpfen. Die alten und toten Bäume sind nicht nur von besonderem Wert für Insekten, Flechten und Moose, sondern auch für Vögel wie den Schwarzspecht und den Raufußkauz. Der Wanderweg, der die Naturschutzgebiete miteinander verbindet, macht schöne Erlebnisse in der idyllischen Landschaft möglich.

Das 2009 gegründete Naturschutzgebiet Hästtumla umfasst eine Fläche von 33 ha. Das Gebiet wird von der Provinzialregierung Östergötland verwaltet. Adresse: Länsstyrelsen, 581 86 Linköping, Telefon +46-13-19 60 00. Siehe auch: lansstyrelsen.se/ostergotland

§ Für das Wohlbefinden aller und für die Erhaltung der Natur- und Kulturwerte des Naturschutzgebietes ist die Rücksichtnahme der Besucher wichtig. Über die allgemeinen Bestimmungen für Aufenthalte in Wald und Feld hinaus ist es im Naturschutzgebiet untersagt:

- Kraftfahrzeuge außerhalb vorhandener Wege zu benutzen (Ausnahme: Gefährte zum Abtransport von erlegtem Wild),
- Äste oder anderes Brennholz zu entfernen, Zweige abzubrechen oder lebende oder tote Bäume und Sträucher zu fällen oder auf andere Weise zu schädigen,
- Pflanzen auszugraben und wirbellose Tiere, Moose, Flechten oder Pilze zu sammeln (Ausnahme: Speisepilze),
- feste Naturgegenstände oder Flächenbildungen durch Bohren, Sprengen, Graben, Ritzen, Hacken oder Malen zu zerstören oder zu beschädigen.

Außerdem ist es ohne Erlaubnis der Provinzialregierung verboten:

- solche wissenschaftlichen Untersuchungen oder einzelnen Studien durchzuführen, die die Flora oder Fauna schädigen oder negativ beeinflussen können.

NATURRESERVAT

Leder och naturreservat

i närområdet

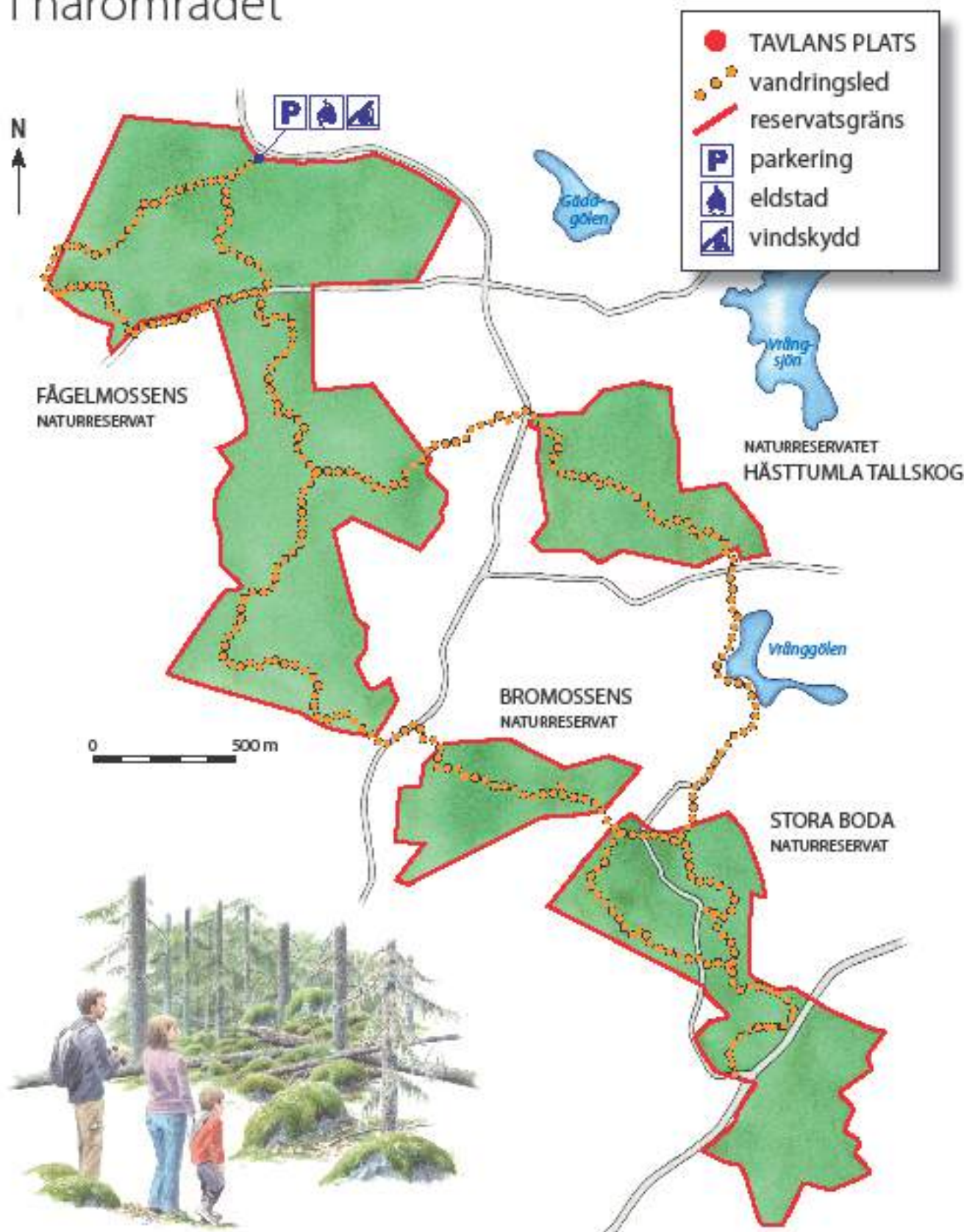

Foto: Marie Kristoffersson

Besöksnivå 2-stjärning
Detta område ha vissa
anordningar för dig som besökare

Håleberget

Hålebergets mäktiga förkastningsbrant reser sig 130 m över Säterdalgången. På den 30-50 m höga lodytan syns strandmärken från Baltiska issjön som markerar högsta kustlinjen 155 m över havet.

Håleberget lockar till rika naturupplevelser bland grova furor och mossbevuxna, omkullfallna träd i en urskogslignande miljö. Hålebergets mäktiga förkastningsbrant reser sig 130 m över Säterdalgången. Från bergets högsta topp, 235 m över havet, har du en vidunderlig utsikt över Omberg och Vättern. Promenaden upp på toppen bjuder på vacker utsikt men kan vara lite brant och besvärlig, särskilt när det är blött i skog och mark. Ett rikt inslag av kalk bidrar till en rik flora av örter, mossor och svampar. Den doftstarka ramslöken blommar vackert på våren.

Vägbeskrivning: Från Motala åk riksväg 50 norrut ca 4 km, ta höger mot Stora Ängseby ca 1 km, sväng därefter vänster in på grusväg efter ca 2 km. Då kommer du söderifrån. Det går inte att köra bil till reservatet västerifrån förbi Soldattorpet!

Serviceinformation: Vid reservatets parkering finns ett bord med bänkar. I reservatet finns två markerade vandringsleder. En orangemarkerad som är 2,1 km lång och en gulmarkerad som är 0,7 km lång. Promenaden upp på toppen kan vara brant och besvärlig, särskilt när det är blött i skog och mark. Utmed den orangemarkerade leden passeras många platser med storslagen utsikt över skog, odlingslandskap och Vättern.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 2003-03-21

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

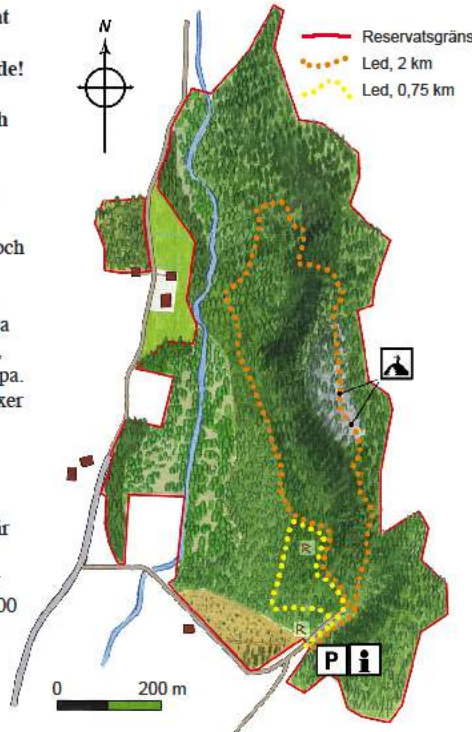
* NATURRESERVAT

Välkommen till Håleberget!

Hålebergets mäktiga förkastningsbrant höjer sig 130 meter över Säterdal-gången. Utsikten från toppen är enastående! Reservatet har bildats för att skydda bergets gamla skog och dess rika växt- och djurliv.

Skogen får en uråldrig prägel av grova träd, liggande stammar och högstubbar. På dessa lever en stor mängd ovanliga mossor, lavar och svampar som är beroende av gammal skog. I branterna hittar man också blodnäva och i granskogen nedanför växer ramslök, blåsippan och såråka. Med lite tur kan man få se korp, mindre korsnäbb, sparvuggla och skogssnäppa. Darrgräs, backnejlika, gökärt och svinrot växer i hagmarken i söder.

Hålebergsbranten reser sig över Säterdal-gången med 30-50 meter höga lodytor. Förkastningsbranten bildades för 300 miljoner år sedan. Vallar och klapperstensfält markerar nivån för högsta kustlinjen – 155 meter över dagens havsnivå. Stenformationerna är 12 000 år gamla spår från den senaste inlandsisens avsmältning.

För allas trivsel och för att natur- och kulturvärdena i reservatet ska bestå är det viktigt att alla besökare visar hänsyn. Förutom de generella regler som gäller vid vistelse i skog och mark, är det inom Hålebergets naturreservat förbjudet att:

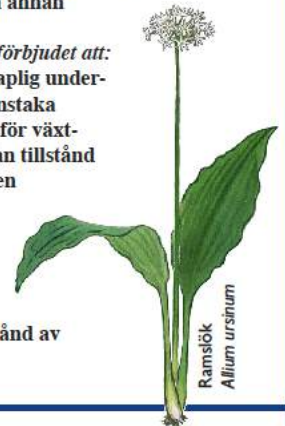

Korp
Corvus corax

- § förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla
- § köra eller parkera motordrivna fordon (vissa undantag gäller för markägaren)
- § bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar
- § utöva bergsklättring
- § gräva upp växter eller växtdelar av ris, örter, mossor eller lavar
- § störa djurlivet genom att t. ex. klättra i boträd eller samla ryggradslösa djur
- § göra upp eld, med undantag för markägare och annan sakägare

Dessutom är det förbjudet att:

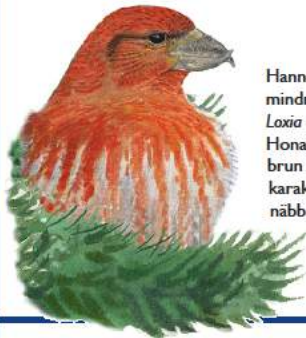
- § utföra vetenskaplig undersökning eller enstaka studie, skadlig för växt- och djurliv, utan tillstånd av Länsstyrelsen
- § bedriva försäljning eller annan verksamhet i kommersiellt syfte utan tillstånd av Länsstyrelsen

Ramslök
Allium ursinum

I reservatet finns fornlämningar i form av två torpgrunder och en 80 meter lång hälväg – en forntida färdväg som syns i terrängen likt ett dike.

Marken i Hålebergets naturreservat ägs av privata markägare. Reservatet förvaltas av Länsstyrelsen Östergötland. Förvaltaren kan nås på adress: Länsstyrelsen, 581 86 Linköping eller per telefon 013-19 60 00.

Hannen hos mindre korsnäbb
Loxia curvirostra.
Honan är olivbrun med samma karaktäristiska näbb.

Welcome to Håleberget Nature Reserve!

Håleberget nature reserve consists of an immense fault scarp that is overgrown with mature woodland. The view from the top is outstanding! The reserve has been established in order to protect the forest's rich plant and animal life. Liverleaf and ramson, pygmy owl and common crossbill along with rare mosses, lichens and fungi, live here. The 130 meter high fault scarp was formed 300 million years ago. In the reserve there are also 12,000 year old traces of the melting of the last inland ice.

The reserve is managed by Östergötland County Administrative Board. The manager can be reached at the following address:

Länsstyrelsen, 581 86 Linköping or by telephone +46-13-19 60 00.

For the well-being of all and to maintain the natural and cultural value of the reserve, it is important that all visitors show consideration. In addition to the general regulations that apply to visits in woodlands and countryside, within the Håleberget Nature Reserve it is forbidden to:

- § destroy or damage permanent natural features or surface formations by drilling, blasting, digging, carving, cutting or painting
- § drive or park motorised vehicles
- § break branches, fell or in any other way damage living or dead trees and bushes
- § engage in mountain climbing
- § dig up plants or parts of shrubs, herbaceous plants, mosses or lichen
- § disturb the animal life by, for example, climbing in nesting trees or collecting invertebrate animals
- § make fires, with the exception of land owners and other concerned parties

In addition it is forbidden to:

- § engage in scientific research or individual studies without permission from the county administrative board
- § engage in sales or other activities with a commercial purpose without permission from the county administrative board

Herzlich willkommen zum Naturschutzgebiet Håleberget!

Das Naturschutzgebiet Håleberget besteht aus einer mächtigen Verwerfung, die einen Steilhang bildet, der mit altem Baumbestand bewachsen ist. Die Aussicht von der Spitze ist einmalig! Das Reservat wurde zum Schutz der reichen Flora und Fauna des Waldes eingerichtet. Hier gibt es ungewöhnliche Moose, Flechten und Pilze, es gedeihen Leberblümchen und Bärlauch und auch Sperlingskauz und Fichtenkreuzschnabel fühlen sich hier wohl. Der 130 Meter hohe Verwerfung bildete sich vor 300 Millionen Jahre. Im Reservat gibt es 12.000 Jahre alte Spuren der Abschmelzung des letzten Inlandeises.

Das Reservat wird von der Provinzialregierung Östergötland verwaltet. Sie erreichen den Verwalter unter folgender Adresse: Länsstyrelsen, 581 86 Linköping oder telefonisch unter +46-13-19 60 00.

Damit sich alle wohlfühlen und die Natur- und Kulturwerte erhalten bleiben, bitten wir die Besucher um Rücksichtnahme. Zusätzlich zu den allgemeinen Bestimmungen, die für den Aufenthalt in Wald und Flur gelten, ist es im Naturreservat Håleberget untersagt: § feste Naturgegenstände oder Flächenbildung durch Bohren,

- Sprengen, Graben, Ritzen, Hacken oder Malen zu zerstören oder zu beschädigen
- § ein Kraftfahrzeug zu führen oder zu parken
- § Zweige zu brechen, lebende oder tote Bäume und Büsche zu fällen oder auf andere Weise zu beschädigen.
- § Bergsteigen auszuüben
- § Pflanzen oder Pflanzenteile aus Gestrüpp sowie Kräuter, Moose oder Flechten auszugraben.
- § das Tierleben zu stören, beispielsweise durch Klettern auf Wohnbäume oder Sammeln rückgratloser Tiere.
- § Feuer zu machen, mit Ausnahme von Grundeigentümern und anderen Sacheigentümern.
- Darüber hinaus ist es untersagt: § ohne Genehmigung der Provinzialregierung eine wissenschaftliche Untersuchung oder einzelne Studie durchzuführen
- § ohne Genehmigung der Provinzialregierung eine Verkaufstätigkeit oder eine andere Tätigkeit in gewerblicher Absicht zu betreiben.

Länsstyrelsen Östergötland

Foto: Henrik Sandberg

Besöksnivå 2-stjärning
Detta område ha vissa
anordningar för dig som besökare

Hälla ädellövskog

Området är mycket vackert med omväxlande lövskogstyper som bjuder på ymnig vårblooming, porlande källflöden och rik fågelsång i försommartid.

Områdets ringa storlek gör det även lättöverskådligt och kan kanske locka till en promenad och en fikapaus. Kanske kan en tur i naturreservatet kombineras med ett besök på Godegårds marknad som arrangeras 1/5 varje år. Naturreservatet som sluttar åt sydost, är källpåverkat i den norra delen samt i de lägst belägna partierna. Området är bevuxet med ädellövskog som uppkommit efter att hävden upphört. Trädskiktet består av äldre ekar, björkar och några lindar, rester från slåttertiden, samt en yngre generation av ek, asp, klibbal och ask. Under trädskiktet växer rikligt med hassel, eller ask och hägg i kärmmiljöerna. Markfloran utgörs främst av vårblommor som liljekonvalj, vitsippa, blåsippa och vårärt, men även den ovanliga gulsippan. I de källpåverkade partierna växer älggräs, brudborste, skärmstarr och gullpudra samt nattviol.

Vägbeskrivning: Ca 1,3 km söder om Godegårdskorset, från Godegårdsvägen nr 1092, ta av mot väster mitt emot Godegårds Festplats/Idrottsplats.

Serviceinformation: Vid reservatets östra del finns det en parkeringsplats med informationstavla och bänkbord. Med utgångspunkt från parkeringsplatsen går markerad stig i en rundslinga som är knappt 2 km lång. I västra delen av reservaten passerar stigen ytterligare en rastplats med bänkbord.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 2012-12-06

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

* NATURRESERVAT

Välkommen till Hälla ädellövskog

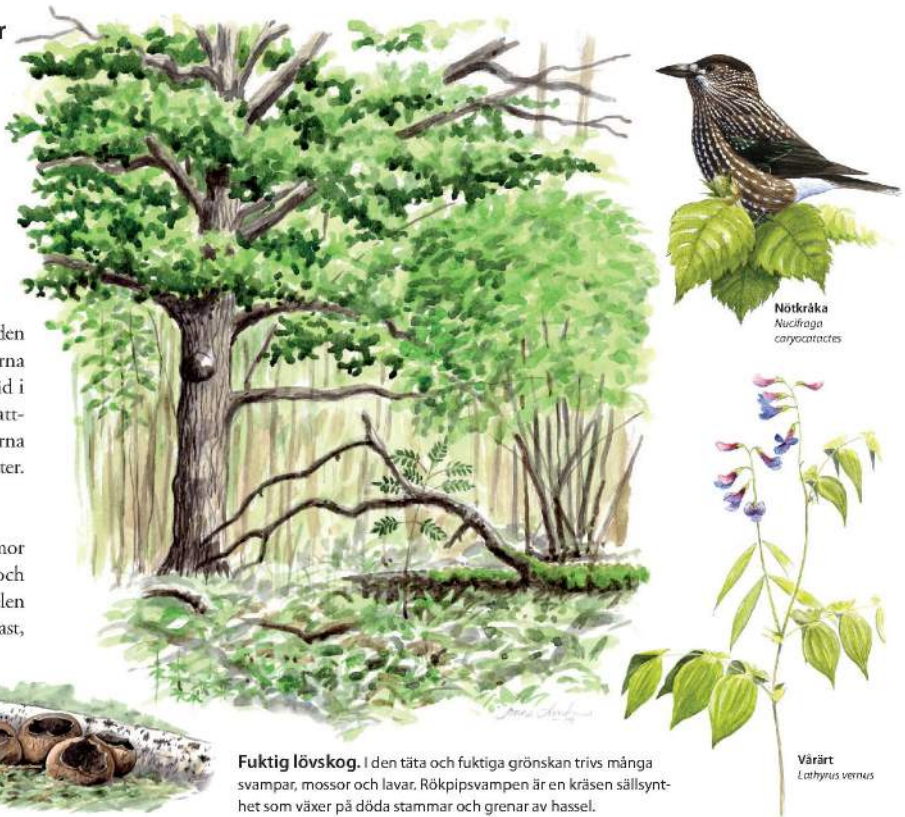
Naturreservatet består av en vacker liten lövskog med frodig grönska, klara källor och ett rikt fågelliv. Särskilt under våren är dessutom blomsterprakten mycket stor.

Förr var det en slätteräng här med stora lövträd som ek, asp och lind. Traktens bönder skar kvistar från träden och grässet, som sedan torkades till vinterfoder.

I takt med att slätten och betet upphört har träden återtagit markerna. De tidigare öppna lövängarna har nu förvandlats till atrika lövskogar med träd i olika åldrar, bland annat den lågt växande ekkrattskogen. Under trädkronorna bildar hasselbuskarna gröna valv och på marken är det gott om hasselnötter. Om inte nötkräkan lagt beslag på dem förstås.

Under våren breder stora mattor av vårbloomor ut sig under träden; vitsippor, vårärt, gullpudra och många fler. Marken är mullrik och i den norra delen av reservatet växer näringskrävande växter som tibast, trolldruva och den på natten starkt doftande orkidén nattviol.

Det är gott om ihåliga och döda träd i olika stadier av förmultning. Dessa är viktiga livsmiljöer för många insekter, svampar och fåglar.

Nötkräka
Nucifraga caryocatactes

Vårärt
Lathyrus vernus

Rökpipsvamp
Urnula craterium

Fuktig lövskog. I den täta och fuktiga grönskan trivs många svampar, mossor och lavar. Rökpipsvampen är en kräsen sällsynthet som växer på döda stammar och grenar av hassel.

Teckenförklaring

- Här är du
- Reservatsgräns
- Markerade stigar
- Basväg
- Bilvägar
- Byggnad
- Gravar
- Parkering
- Rastplats
- Yngre lövskog
- Äldre lövskog
- Ekkrattskog

På höjdryggen intill stigen finns tre runda stenrösen som avviker från odlingsrösen i området, genom tydliga kantkedjor av större stenar. Det är gravar, troligen från äldre järnålder, och kallas för stensättningar. Vid den tiden kremerades de döda. I gravarna finns därför brända ben och även kanske enstaka föremål som den döde fick med sig vid begravningen.

Welcome to Hälla ädellövskog

Hälla Nature Reserve consists of a lovely small broad-leaved wood. Many fungi, moss and lichen species thrive in the damp, dense vegetation. There is a rich birdlife, and an abundance of ground flowers.

This used to be a hay meadow; but trees took over when hay-making and grazing stopped.

§ In addition to the general regulations that apply with visits to natural areas, in this nature reserve it is prohibited to:

- collect firewood, break off twigs and branches, cut down or in any other way damage dead or living trees and shrubs;
- collect invertebrate animals, with the exception of individual specimens by hand or with a net for the purpose of species determination;
- destroy or damage permanent natural objects or surface features by drilling, blasting, digging, carving, chopping or painting.

Permission of the County Administrative Board is required to:

- conduct scientific research that may result in damage or other negative effect on plant or animal life.

§ Var rädd om naturen!

För allas trivsel och för värdena i naturreservatet är det viktigt att alla besökare visar hänsyn. Utöver generella regler vid vistelse i skog och mark är det i reservatet förbjudet att:

- ta grenar eller annan ved, bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar;
- samla ryggradslösa djur, mossor, lavar eller

vedsvampar med undantag för enstaka individer för artbestämning genom hävning eller plockning;

- förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla.

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

- utföra sådan vetenskaplig undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet.

Fakta Hälla ädellövskog

Kommun: Motala
Skyddat år: 2012
Areal: 21,9 ha
Markägare: Naturvårdsverket
Förvaltare: Länsstyrelsen i Östergötlands län
Mer information: tel 010-223 50 00
www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Foto: Benny Ekberg

Besöksnivå 1-stjärning

Detta område har inga eller få anordningar för dig som besökare

Kristineberg

Naturen i Kristinebergs reservatet påminner mycket om Tivedsnaturen som fågelvägen bara är dryga 2 mil bort. Naturen i reservatet präglas av en mängd sprickdalar som bidrar till en dramatisk karaktär.

Kristineberg ligger strax öster om allmänna vägen Godegård-Zinkgruvan. Området är högt beläget på omkring 160-190 meters höjd i en trakt med för länet hög nederbörd. Naturen i reservatet präglas av en mängd sprickdalar i främst nordost-sydvästlig riktning men även nord-sydlig riktning. De djupa sprickdalarna med sumpskogar och dråg, ibland även avgränsade av klippor, är typiska för området och bidrar till en dramatisk karaktär. I sprickdalarna dominerar granen medan blåbärstallskog växer på höglänta delar. Lavklädda hållmarker är mycket sparsamt förekommande. I södra halvan märks en särskild prägel av sumpskogar som faller i etapper ned mot Grissjön.

Vägbeskrivning: Kör från Godegård mot Zinkgruvan. Vid Kristineberg, strax innan slutet av raksträckan är det skyltat "naturreseptat" till höger. Följ skogsvägen till P-plats.

Serviceinformation: Vid naturreseptatet finns en parkeringsplats med informationstavla.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 2009-11-09

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

NATURRESERVAT

Välkommen till Kristineberg

Kristineberg är ett stort orört skogsområde med en varierad natur och spår efter gruvbrytning. Landskapet påminner mycket om Tivedens vilda skogar några mil härifrån.

Reservatet är bitvis lite otillgängligt. Men också väldigt inbjudande, högt beläget på upp till 190 meters höjd. Naturen växlar mellan karga torra hållmarker och dramatiska sprickdalar med tjocka mattor av fuktig mossa i granskogen. I de höglänta delarna växer tallskog på hållarna, en miljö som uppskattas av tjäder och andra skogsfåglar som till exempel tofsmes, talltita och olika hackspettar.

Från parkeringsplatsen går en stig (tidigare gammal körväg) in i reservatet ner mot Lilla Grissjögölen, en liten tjärn omgiven av knotiga tallar och doftande skvattram. Här växer missne med sina oansenliga blommor i en tjock kolv. Nedanför kolven sitter det stora vita hölsterbladet som gör blomman så vacker.

Missne
Calla palustris

Vid tjärnen finns också en liten höjd varifrån du kanske får syn på smålommen. Den bygger ett enkelt bo vid stranden av små sjöar och tjärnar omslutna av våtmarker och skog.

Gammelgranslav
Lecanactis abietina

Utsiktsplats. Vid Lilla Grissjögölen kan du från en hållmarkshöjd njuta av en fin utsikt över vattnet och de omgivande markerna.

mot väg mellan
Godegård och
Zinkgruvan

Smålom
Gavia stellata

Hela området ligger i en geologiskt intressant trakt i närheten av Zinkgruvan. Öster om naturreservatet finns flera gruvhål. Även i det sydligaste hörnet kan du hitta en gammal provbrytning, som visar att det har sökts efter malm här.

Teckenförklaring

- Här är du
- Reservatsgräns
- == Bilväg
- P Parkering

- Barrskog
- Lövskog
- Hållmark
- Tallmosse

Var rädd om naturen!

För allas trivsel och för värdena i naturreservatet är det viktigt att alla besökare visar hänsyn. Utöver generella regler vid vistelse i skog och mark är det i reservatet förbjudet att:

- förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla;
- ta ved, bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar;

- gräva upp växter, samla mossor, lavar eller svampar med undantag för matsvamp;
- samla ryggradslösa djur annat än genom hävning eller plockning och därvid ta enstaka individer för artbestämning.

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

- utföra sådan vetenskaplig undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet;
- anordna tävlingar eller bedriva lägerverksamhet.

Fakta Kristineberg

Kommun: Motala
Skyddat år: 2011
Areal: 36,5 ha
Markägare: Privat
Förvaltare: Länsstyrelsen i Östergötlands län
Mer information: tel 013-19 60 00
www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Welcome to Kristineberg

Kristineberg is a large, undisturbed forest area with a varied nature and traces of former mining activity. The landscape is quite similar to Tiveden's wild forest, a few dozen kilometres from here.

An old forest trail runs from the parking area to Lilla Grissjögölen Pond in the reserve. Near the pond is a hill that offers a fine view of the area.

In addition to the general regulations that apply with visits to natural areas, in this nature reserve it is prohibited to:

- destroy or damage permanent natural objects or surface features by drilling, blasting, digging, carving, chopping or painting;
- collect firewood, break off twigs and branches, cut down or in any other way damage dead or living trees and shrubs;
- pick or dig up plants or parts of plants, mosses, lichens or fungi, except for berries and edible mushrooms;
- collect invertebrate animals, except for individual specimens taken with a bag net or by hand for the purpose of determining species.
Permission of the County Administrative Board is required to:
- conduct scientific research that may result in damage or other negative effect on plant or animal life;
- organize competitions or operate camps.

Foto: Henrik Sandberg

Besöksnivå 3-stjärning

Detta område har flera anordningar för dig som besökare

Kärnskogsmossen

Kärnskogsmossens naturreservat är mest känt för sitt rika fågelliv. Området ingår i myrskyddsplan för Sverige och är en av södra Sveriges största öppna mossar.

Kärnskogsmossens naturreservat är beläget i Östergötlands och Motala kommuns norra del och gränsar i norr mot Örebro län. Myrmarkerna i reservatet är till övervägande delen öppna eller glest skogbevuxna med tall eller glasbjörk. Inom reservatet finns en rad välbevarade myrtyper där högmosse och kärr täcker de största ytorna. Den omgivande skogen domineras av tall och gran och i den västra halvan finns lövrika skogsbestånd även på fastmarken. Området är främst känt för sin rika fågelfauna och området ingår också i EU:s nätverk för skyddad natur, Natura 2000, utpekat enligt både fågeldirektivet och habitatdirektivet. Under slutet av april kan man uppleva ett rikligt orrspel vid besöksplatsen vid Bergön. Ljudkulissen från ett 40-tal spelande orttuppar är en upplevelse som gör det värt att stiga upp i gryningen.

Vägbeskrivning: Från Tjällmo följ väg 211 ca 9 km norrut, till avtagsväg mot Mickelsbo, följ skyltning mot naturreservat.

Serviceinformation: Personer med funktionshinder är välkomna att köra ända fram till besöksområdet Bergön. Ca 500 m spång ut över den öppna myren är tillgänglig med rullstol. Det finns även en markerad vandringsled, grillplatser, raststuga för övernattnig, tillgänglighetsanpassad toalett m.m.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 2009-12-16

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

NATURRESERVAT

Välkommen till Kärnskogsmossen

Myr och skog så långt ögat kan nå, inga andra ljud utöver naturens egna – Kärnskogsmossen ger en stark känsla av vildmark. Upplev naturreservatets rika fågelliv från Bergön, eller upptäck den storslagna mossens djur och växter från någon av de orangemarkerade lederna!

Skjutfältet som blev naturreservat

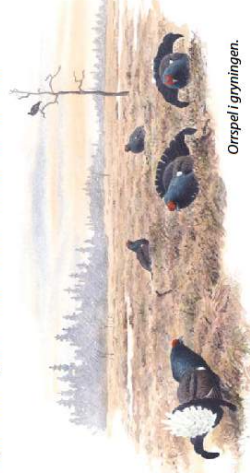
I 30 år med start 1954 använde försvarsmakten Kärnskogsmossen som skjutfält. Då flog stridsflygplan över området och avfyrade raketer och kanoner mot ett målområde ute på mossen. Redan under den här tiden var mossen känd för sitt rika fågelliv, som påverkades förvånansvärt lite av den högljudna verksamheten.

Eldorado för fåglar

Kärnskogsmossen räknas idag till en av Sydsvertiges mest fågelrika våtmarker. Fågellivet upplevs bäst på våren. Då byts stillheten av högljudda rop och trumpetlika läten från tranor, gäss och svanar. Enkelbeckasinen, *himlagäters*, gnägående läte ljuder från skyn. Spana och lyssna också efter storspov, jungjuppare och grönbena, tre av mossens riktiga karaktärer. Andra delar av året finns annat att upptäcka. Under vinterhalvåret finns goda chanser att se patrullerande kungsgörn och blå kärnhök.

Orrspel i gryningen

Ett fascinerande skådespel utspelas på mossen runt månads-skiftet april-maj. Ett 30-tal orrtruppar samlas då för att tävla om hönommas gunst under ihärdigt kuttrande och bubblande. På Bergön sitter du på första parkett för att njuta av orrspelet, som räknas som det största i länet.

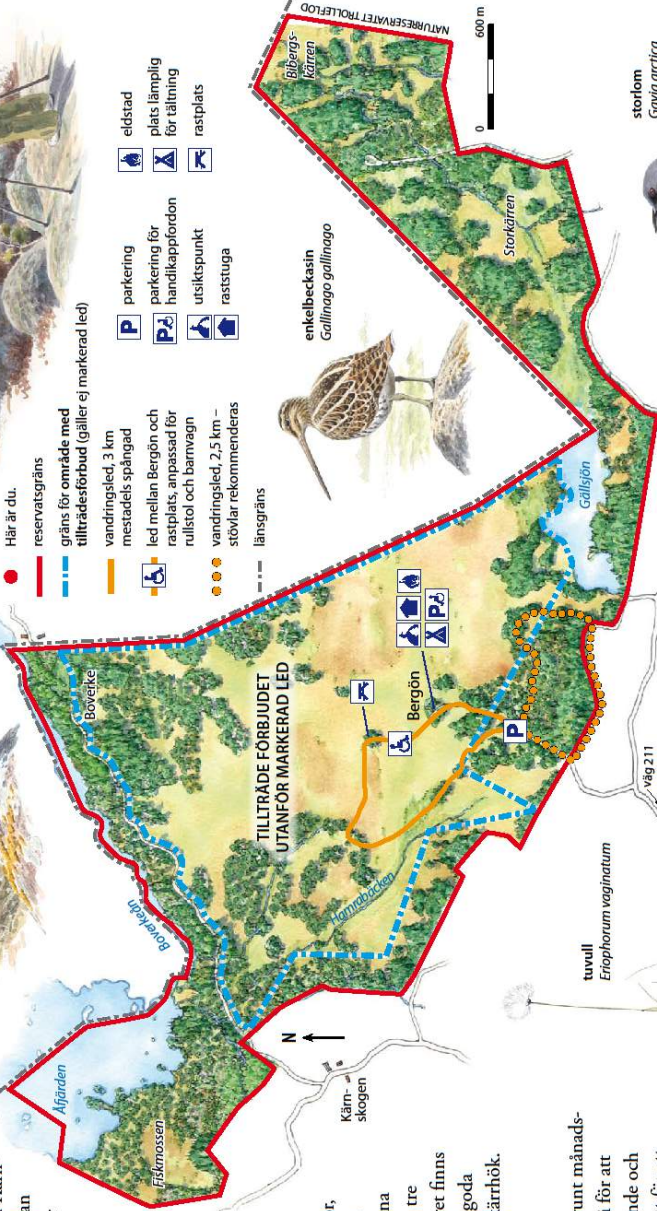
Orrspel i gryningen.

storspov
Numenius arquata

jungjuppare
Pluvialis apricaria

rosling
Andromeda polifolia

tuvull
Eriophorum vaginatum

storlom
Gavia arctica

Willkommen im Naturschutzgebiet Kärnskogsmossen. einem der vegetations Moore in Südschweden. Von Bergön und den orangemarkierten Wegen aus können Sie das beeindruckende Moorgebiet erleben und Vögel wie Goldregenpfeifer, Großer Brachvogel und Bruchwasserläufer beobachten. Pflanzarten, Auerhahn und Wiesenspeyer gehören ebenfalls zu den Charaktervögeln des Naturschutzgebietes. Zur Monatswende April/Mai können Sie die Birkhubhalz mit rund dreißig Birkhubhähnen erleben. Das Moor war früher ein Truppenübungsplatz. Dreißig Jahre lang wurden über dem Gebiet Barten und Kanonen abgefeuert – Aktivitäten, die die reiche Vegetation erstaunlich wenig beeinflusst haben.

Welcome to Kärnskogsmossen Nature Reserve – one of the most bird-rich bogs in southern Sweden. From Bergön and the orange trails you can experience the magnificent bog and see birds such as golden plover, curlew and wood sandpiper. Black-throated loon, capercaillie and meadow pipit are also typical birds of the reserve. In late April, only May there are opportunities to experience a black grouse counting display involving some 30 blackcocks. In the past, the bog was used as a military artillery range. During a period of 30 years, rockets and cannon shots were fired over the bog, which amazingly enough had little impact on the rich bird life.

- S** För allas trivsel och för värdena i reservatet är det viktigt att alla besökare visar hänsyn. Utöver generella regler vid vistelse i skog och mark, är det i naturreservatet förbjudet att:
- beträda det område som markerats på skyltarna, med undantag av särskilt markerade leder
 - framföra motorfordon annat än på befintlig väg
 - lands med luftfarkost eller framföra skoter, vattenscooter eller utöva vattenskiidning
 - byta kvävar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar
 - plocka hela eller delar av växter, mossor, lavar eller svampar med undantag för bär och matsvamp
 - på ett störande sätt använda radio, bandspelare, musikinstrument eller dylikt
 - förstöra eller skada fast naturförnemål eller ytbyggnad genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla.
 - elda annat än på av naturvårdsförvaltaren anvisad plats

- Desutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:
- anordna tävlingar, övningar eller bedriva jägerverksamhet
 - utföra sådan vetenskaplig undersökning eller enskilda studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet.
 - bedriva verksamhet kommersiellt syfte i området.

- For the well-being of all, and to maintain the natural and cultural value of the reserve, it is important that visitors show consideration. In addition to the general rules for visits in the countryside, within the nature reserve it is forbidden to:**
- enter the area marked on the sign map, except for marked trails,
 - drive motorised vehicles other than on existing roads,
 - land with air vehicles or drive scooters or water scooters, or water ski,
 - bring pets unless on a lead,
 - break off branches, fell or in any other way damage living or dead trees or shrubs,
 - pick whole or parts of plants, mosses, lichens or fungi, except for berries and edible fungi,
 - use radios, tape recorders, musical instruments, or similar in a disturbing manner,
 - destroy or damage fixed natural objects or surfaces by boring, blasting, digging, carving, cutting or painting,
 - light fires other than in places designated by the reserve manager.

- Without permission from the County Administrative Board it is also forbidden to:**
- organise competition, exercises or camping activities,
 - carry out scientific investigations or case studies which may lead to damage or other negative impact on plant or animal life,
 - carry out commercial activities within the reserve.

- Für das Wohlbefinden aller und für die Erhaltung der Natur- und Kulturerbe des Naturschutzgebietes ist die Rücksichtnahme der Besucher wichtig. Über die allgemeinen Bestimmungen für Aufenthalte in Wald und Feld hinaus ist es im Naturschutzgebiet untersagt:**
- auf den markierten Wegen das auf der Karte markierte Gebiet zu betreten,
 - mit Luftfahrzeugen zu landen oder Scooter oder Wasserscooter zu benutzen oder Wasserski zu fahren,
 - Haustiere frei laufen zu lassen,
 - Zweige abzubrechen oder lebende oder tote Bäume und Sträucher zu fällen oder auf andere Weise zu beschädigen,
 - mit Ausnahme von Beeren und Speisepilzen gartenz oder Teile von Pflanzen, Moosen, Flechten oder Pilzen zu sammeln,
 - Radios, Tonbandgeräte, Musikinstrumente oder Ähnliches in störender Weise anzuzünden,
 - feste Naturgegenstände oder Flächenbildungen durch Bohren, Sprengen, Graben, Ritzten, Hacken oder Malen zu zerstören oder zu beschädigen,
 - außerhalb der von der Naturschutzgebietsverwaltung angevisenen Plätze Feuer zu machen.

- Außerdem ist es ohne Erlaubnis der Provinzialregierung verboten:**
- Wettbewerbe, Übungen oder Lageraktivitäten zu veranstalten,
 - solche wissenschaftlichen Untersuchungen oder einzelnen Studien durchzuführen, die die Flora oder Fauna schädigen oder negativ beeinflussen können,
 - im Gebiet Tätigkeiten mit kommerziellem Zweck zu betreiben.

Kärnskogsmossens naturreservat bildades 2009 och är 941 hektar stort. Marken i reservatet ägs av staten. Reservatet förvaltas av Länsstyrelsen Östergötland som kan nås på adress: 581 86 Linköping, eller telefon 013-19 00 00. Se också: lansstyrelsen.se/ostergotland

NATURRESERVAT

Följ den markerade leden!

VÄLKOMMEN att vandra genom Kärnskogsmossens naturreservat, men lämna inte den markerade leden. Utanför leden råder tillträdesförbud året runt.

- **HÄR ÄR DU NU**
- reservatsgräns
- tillträdesförbudet utanför markerad led
- vandringsled, 3 km mestadels spångad
- led mellan Bergön och rastplats, anpassad för rullstol och barnvagn
- vandringsled, 2,5 km – stövlar rekommenderas
- parkeringsplats
- parkering för handikappfordon
- utsiktspunkt
- raststuga
- eldstad
- plats lämplig för tältning
- rastplats

hjordron
Rubus chamaemorus

OMRÅDE MED TILLTRÄDESFÖRBUD

Tillträdesförbudet har införts för att skydda det rika fågellivet. Eftersom området förr användes som skjutfält finns också en risk för att blindgångare ligger kvar i terrängen. Därför är det inte tillåtet att röra sig utanför markerade leder.

©Produktion: NATURCENTRUM AB i Stenungsund 2011. Karta: C. Lindkvist.

Foto: Henrik Sandberg

Besöksnivå 1-stjärning

Detta område har inga eller få anordningar för dig som besökare

Lustigkulle domänenreservat

Lustigkulle naturreservat omfattar en stor skogbevuxen kulle som höjer sig cirka 30 meter över de omgivande flacka åkermarkerna. De äldsta träden är mycket gamla.

Området ligger en kilometer norr om Karlsby samhälle på vägen mot Godegård och är bevuxet med grov tall- och granskog. De äldsta träden är mellan 200 och 300 år gamla. På de norra delarna av kullen dominerar gran och i övrigt växer framför allt tall. Här finns en karakteristisk skogsflora med gott om blåbär på de lite fuktigare markerna. På torrare mark växer mycket lingon. Vidare finns bland annat harsyra, björkpyrola, smultron, stenbär, ekorrbär och vårfryle. Här och var växer buskar av skogsolvon och skogslönn. Enligt ortnamnsarkivet omnämndes området första gången 1386 och kallades då för Kalfsbygd.

Vägbeskrivning: Man kan nå reservatet från rv 34 Borensberg - Motala. Från denna tar man av norrut mot Karlsby som man passerar. Reservatet ligger i direkt anslutning till vägen ca 1 km norr om Karlsby.

Serviceinformation: Vid reservatet finns en parkeringsplats med informationstavla. Runt reservatet går en upptrampad och lättpromenerad stig. Stigen är ca 1 km lång men är inte skyltad eller uppmärkt.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 1998-02-11

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

Välkommen till Lustigkulle

Lustigkulle avsattes 1937 som domänreservat av dåvarande Kungliga Domänstyrelsen. Syftet med fridlysningen var att "genom följsam behandling forma ut en skogspark, där träden må få leva längre och uppnå större dimensioner än vid nutida vanligt skogsbruk - en park som genom väl avvägd och varsam behandling bör kunna förläns ett allt mer och mer mäktigt intryck". Området, som är 12 hektar stort, ombildades till naturreservat 1996. Idag växer här just en mäktig tall- och granskog som i de glesaste delarna har en närmast parklik karaktär. Inte minst de uppemot 300-åriga tallarna imponerar med sin silvergrå bark och grova, krumma grenar.

I de högresta tallarna lever landets största hackspett – spillkråkan. På mellan fem till tio meters höjd hackar spillkråkan ut sin bokammare, som kan vara upp till en meter djup. Spillkråkan gör sig ofta ett nytt bohål varje år och lämnar det gamla till förmån för andra hålhäckande fåglar, exempelvis skogsduva. Båda arterna är sällsynta i det brukade skogslandskapet men har funnit en fristad i Lustigkullens gammelskog. I mossan mellan lingon- och blåbärsris växer den spåda linnean, Linnés älsklingsblomma. Linnean doftar gott, framförallt på kvällen.

Karlsby herrgård har medeltida anor. I området finns fasta fornlämningar och på Lustigkulle finns flera kolbottnar. Kolbottnar är rester av kolmilor, som använts vid träkolsframställning. Kolbottnarna framträder som ringformade upphöjningar i marken med avvikande vegetation.

Marken i reservatet ägs av Sveaskog. Reservatet förvaltas av Länsstyrelsen Östergötland som kan nås på adress: 581 86 Linköping, eller telefon 013-19 60 00. Se också www.e.lst.se.

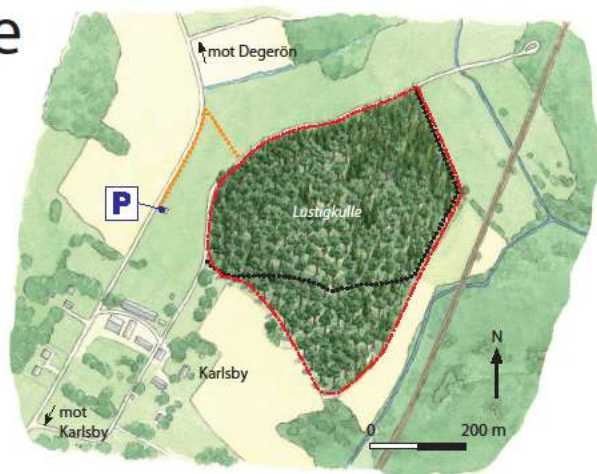
Mindre korsnäbb *Loxia curvirostra* kan ses i reservatet liksom...

...spillkråka *Dryocopus martius*.

I reservatet finns tall- och granskog som är flera hundra år gammal.

	Tavlans plats		Tallskog		Vattendrag
	Parkering		Granskog		Järnväg
	Reservatsgräns		Skog utanför reservatet		Väg
	Väg till reservatet		Akermark		Byggnad
	Stig		Övrig öppen mark		

S För allas trivsel och för värdena i reservatet är det viktigt att alla besökare visar hänsyn. Utöver generella regler vid vistelse i skog och mark, är det i naturreservatet förbjudet att:

- köra eller parkera motoriserat fordon
- tälta eller ställa upp husvagn
- medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur
- bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar
- plocka eller gräva upp växter eller växtdelar, med undantag av bär och matsvamp
- på ett störande sätt utnyttja radio, bandspelare, musikinstrument eller dylikt
- stora djurlivet genom att t ex klattra i boträd eller samlar ryggradslösa djur
- förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla
- göra upp eld
- anordna tävlingar eller bedriva lägerverksamhet

Welcome to Nature Reserve Lustigkulle

Lustigkulle is covered in a majestic pine and spruce forest that in the more sparsely covered areas has an almost park-like character. The area, which has been protected since 1937, covers 12 hectares.

The tall pine trees are valued by Sweden's largest woodpecker – the black woodpecker. The black woodpecker often constructs a new hole every year and leaves the old ones for the benefit of other hole-nesting birds, e.g. stock dove. Both species are rare in managed forest landscapes but have found a sanctuary in Lustigkulle's old-growth forest. In the moss, nestled between lingonberry and bilberry sprigs, grows the tender twinflower, the favourite flower of Carl Linnaeus. The twinflower has a lovely scent, especially in the evenings.

Karlsby manor south of the reserve dates back to the Middle Ages. There are permanent ancient remains in the area and on Lustigkulle there are several charcoal pits.

The reserve is managed by Östergötland County Administrative Board that can be reached at the following address: Länsstyrelsen, 581 86 Linköping or by telephone +46-13-19 60 00. See also www.e.lst.se.

S For the well-being of all, and to maintain the natural and cultural value of the reserve, it is important that visitors show consideration. In addition to the general regulations that apply to visits in woodlands and countryside, within the nature reserve it is forbidden to:

- drive or park motorised vehicles
- put up tents or park caravans
- bring unleashed dogs or other untethered pets
- break branches, fell or in any other way damage living or dead trees and bushes
- pick or dig up plants or parts of shrubs, herbaceous plants, mosses or lichen with the exception of berries and edible mushrooms
- use radio, taperecorders, music instrument or similar in a disturbing manner
- disturb the animal life by, for example climbing in nesting trees or collecting invertebrates
- destroy or damage permanent natural features or surface formations by drilling, blasting, digging, carving, cutting or painting
- make fire

Herzlich willkommen zum Naturschutzgebiet Lustigkulle

Im Naturschutzgebiet Lustigkulle wächst ein großer Kiefern- und Fichtenwald, der in den lichtesten Partien fast wie ein Park wirkt. Das 12 Hektar große Gebiet steht seit 1937 unter Naturschutz.

In den höchsten Waldkiefern fühlt sich der Schwarzspecht wohl, der größte Specht Schwedens. Der Vogel legt sich oft alljährlich eine neue Baumhöhle an; seine alten Höhlen werden von der Hohltaube und anderen höhlenbrütenden Vögeln übernommen. Sowohl Schwarzspecht als auch Hohltaube sind in der von Nutzwäldern geprägten Landschaft selten geworden und haben in dem altbestehenden Wald des Lustigkulle-Gebietes einen Zufluchtsort gefunden. Im Moos wächst zwischen Preiselbeer- und Heidelbeersträuchern das zarte Moosglöckchen, Linnés Lieblingsblume. Das Moosglöckchen strömt – vor allem abends – einen wohlriechenden Duft aus.

In der Gegend gibt es mehrere archaische Stätten, und im Lustigkulle-Gebiet sind Überreste von Kohlenmeilern zu sehen.

Das Reservat wird von der Provinzialregierung Östergötland verwaltet. Adresse: Länsstyrelsen, 581 86 Linköping, telefon +46-13-19 60 00 oder www.e.lst.se.

S Für das Wohlbefinden aller und für die Erhaltung der Natur- und Kulturwerte des Reservates ist Rücksichtnahme aller Besucher wichtig. Über die allgemeinen Bestimmungen für Aufenthalte in Wald und Feld hinaus ist es im Naturreservat untersagt:

- ein Kraftfahrzeug zu führen oder zu parken
- zu zelten oder Wohnwagen aufzustellen
- unangeleitete Hunde oder andere freilaufende Haustiere mitzuführen
- Zweige zu brechen, lebende oder tote Bäume und Büsche zu fällen oder auf andere Weise zu schädigen
- Pflanzen oder Pflanzenteile auszugraben oder zu pflücken, mit Ausnahme von Beeren und Speisepilzen
- Radios, Abspielgeräte, Musikinstrumente oder ähnliches in störender Weise anzuwenden
- das Tierleben durch Klettern in Wohnbäumen zu stören oder wirbellose Tiere zu sammeln
- feste Naturgegenstände oder Flächenbildung durch Bohren, Sprengen, Graben, Ritzen, Hacken oder Malen zu zerstören oder zu beschädigen
- Feuer zu machen
- Wettkämpfe oder Lagerveranstaltungen zu betreiben

Foto: Henrik Sandberg

Besöksnivå 1-stjärning

Detta område har inga eller få anordningar för dig som besökare

Långvrån

Långvråns naturreservat är en grönskande lövskogslund med grova ädellövträd. Ur den kalkrika myllan växer en rik flora och från hasselbuskar och hagtornssnår sjunger fåglarna om våren.

Större delen av reservatet har tidigare varit en öppen slätteräng. Det kan man se på gamla kartor från 1800-talet. Men liksom de flesta andra slätterängar i vårt land upphörde slåttern någon gång under början av 1900-talet. Området har nu utvecklats till en frodig lövskogslund. Vackra stenmurar korsar området och minner om ängsbrukets tid. Långvrån ligger som en grön oas i ett uppodlat slättlandskap med åkrar runt omkring. I den täta lunden bland hasselbuketter och hagtornsbuskar tornar höga askar och grova ekar upp sig. Lavfloran på ädellövträden är intressant med arter som klosterlav, skuggoranglav och skärelav.

Vägbeskrivning: Reservatet ligger ca 7 km söder om Motala längsmed vägen mellan Motala och Vadstena.

Serviceinformation: Reservatet har inga serviceinrättningar.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 1992-01-31

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

NATURRESERVAT

Välkommen till Långvrån

Långvrån är en frodig ädellövskog omgiven av Östgötaslättnens vidsträckta odlingsmarker. I den täta växtligheten trivs många växter och fåglar, bland annat den vackra rosenfinken.

Under hundratals år har den här lövlunden använts för odling, slåtter och bete innan jordbruket förändrades och marken började växa igen. Idag reser sig höga askar mot himlen och grova ekar står stadigt med sina stora vida kronor. Asp, lönn, björk och al är andra lövträd som tillsammans bildar skuggande gröna tak.

Många av växterna blommar tidigt på året, innan trädens löv slår ut och hindrar solen från att nå dem. Om du besöker Långvrån under våren kan du njuta av blåsippor och vitsippor som breder ut sig som stora mattor på marken.

Lite senare kommer de blommor som växer i skuggan under träden och i den kalkrika myllan. Då kan du hitta orkidéerna tvåblad och skogsnycklar, men även andra växter som hässleklocka, storrams och trolldruva.

Många fåglar trivs i den täta växtligheten. Näktergalens smackande sång hörs på långt håll, främst på natten men även morgnar och kvällar. Och under försommaren vislar rosenfinken sitt karaktäristiska "pleased to meet you".

I den här miljön med många ädellövträd frodas också ovanliga mossor och lavar, till exempel liten baronmossa och klosterlav.

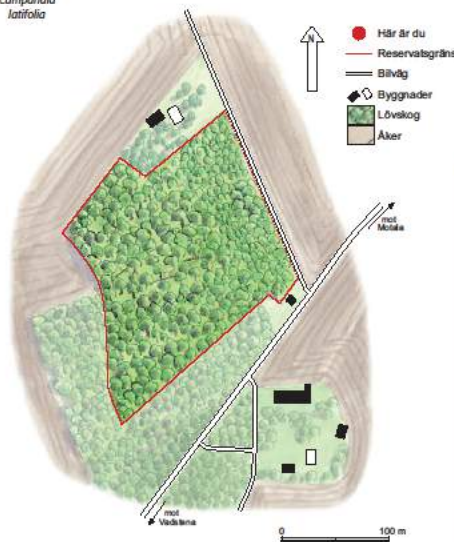

Hässelklocka
Campanula latifolia

Historiska spår. I reservatet kan du se rester av flera stenmurar och diken. De påminner om tidigare generationers hårda arbete och en tid då området till stor del bestod av öppen ängsmark. Det finns också gott om ädellövträd och buskar som hassel och hagtorn.

Liten baronmossa
Anomodon longifolius

Welcome to Långvrån

Långvrån Nature Reserve is a lush broad-leaved forest surrounded by large areas of farmland. Many plant and animal species thrive in the dense vegetation of the forest.

Running through the reserve are the remains of several stone walls, reminders of previous generations' hard work during a time when the landscape was more open.

§ In addition to the general regulations that apply with visits to natural areas, in this nature reserve it is prohibited to:

- dig up plants or pick flowers, grass, mosses or lichens;
- operate or park motor vehicles other than in designated parking areas, if available;
- chop, dig up or in any other way damage ground surfaces or permanent natural objects;
- collect insects or other invertebrate animals;
- light fires;
- set up tents or park caravans;
- mark trails, set up orienteering control points, organize shooting competitions or the like;
- bring unleashed dogs or other pets into the reserve;
- ride horses;
- play music or make other sounds in a disturbing manner.

Var rädd om naturen!

För allas trivsel och för värdena i naturreservatet är det viktigt att alla besökare visar hänsyn. Utöver generella regler vid vistelse i skog och mark är det i reservatet förbjudet att:

- gräva upp växter eller plocka blommor, gräs, mossor och lavar;
- framföra eller parkera motordrivna fordon annat än på iordningställd parkeringsplats, om sådan finns;

- hacka, gräva eller på annat sätt skada markytan eller fasta naturföremål;
- samla insekter eller andra ryggradslösa djur;
- göra upp eld;
- tälta eller ställa upp husvagn;
- snitsla spår, ordna orienteringskontroll eller skyttetävling eller dylikt;
- medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur;
- rida;
- spela upp musik/ljud på ett störande sätt.

Fakta om Långvrån

Kommun: Motala
Skyddat år: 1992 Areal: 3 hektar
Markägare: Naturvårdsverket
Förvaltare: Länsstyrelsen i Östergötlands län
Mer information: tel 010-223 50 00
www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Naturreservatet Långvrån ingår i EU:s nätverk av särskilt värdefull natur.

Foto: Henrik Sandberg

Besöksnivå 2-stjärning

Detta område har vissa anordningar för dig som besökare

Motalabuktens öreservat

Motalabuktens öreservat omfattar fem öar och ögrupper som man bara kan nå via båt. Öarna är från norr till söder; Åholmen, Erkerna, Sandön, Fjuk och Jungfrun.

Genom att resa från ö till ö i Motalabukten förflyttar du dig många hundra miljoner år i jordens historia. Erkerna är den äldsta ögruppen (1 700 miljoner år) och Sandön är yngst ("bara" 10 000 år). På Sandön, finns också ett av de största lindbestånden i Östergötland. Öarna och ögrupperna ligger i ett unikt område, där det finns bergarter bevarade, som inte hittas någon annanstans i Sverige. Bergarterna kallas Visingsögruppen och bildades för ungefär 775 miljoner år sedan. Förkastningar i jordskorpan i Vätternområdet har lett till att bergarterna inte nöts bort under årmiljonerna. På öarna Åholmen, Fjuk och Jungfrun kan du se några av Visingsögruppens bergarter.

Vägbeskrivning: Området kan endast nås med båt. Någon reguljär båttrafik förekommer inte. Farleden mellan Motala och Karlsborg d.v.s. Göta Kanal passerar genom området norr om Fjuk.

Serviceinformation: På Sandön och ön Skallen i Fjuks ögrupp finns det iordningställda grillplatser med papperskorg och toalett. Inom ett särskilt område på nördöstra delen av Sandön är tältning tillåten under två nätter. Bad finns på Sandön och i en vik på Bodholmen i ögruppen Erkerna.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 1979-08-31

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

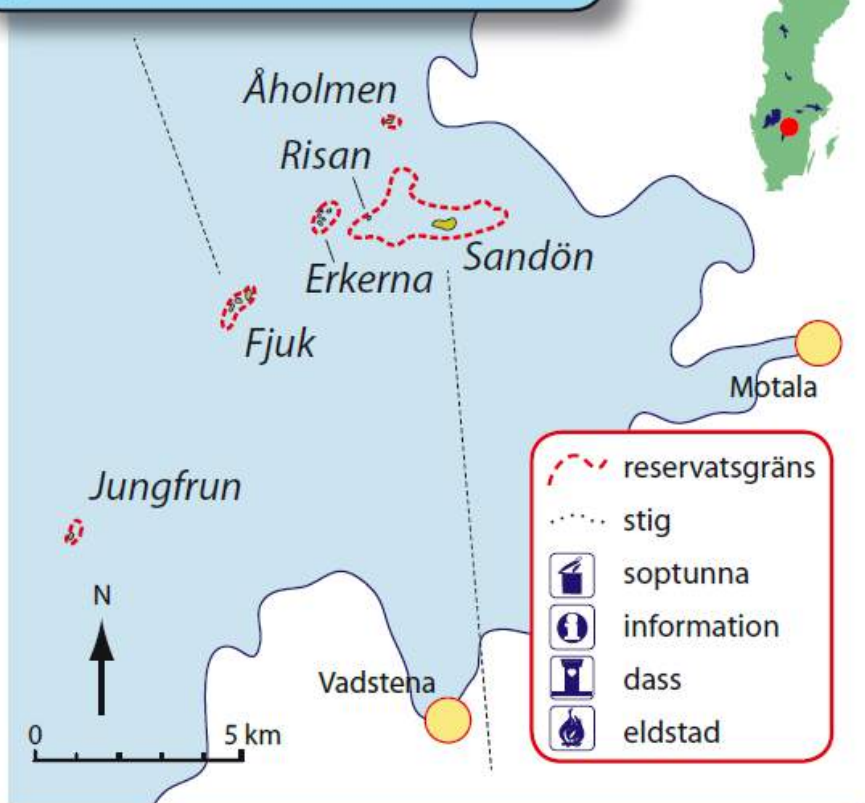
Motalabuktens öreservat

Fjuks stränder är branta och steniga och kan bara angöras i lugnt väder.

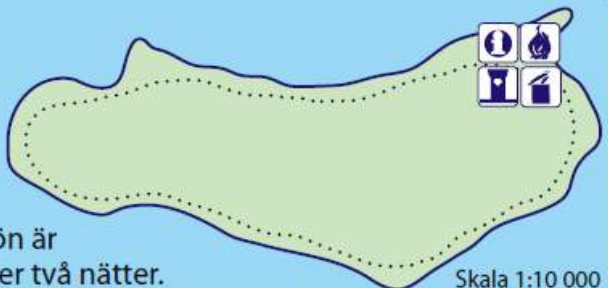

Reservatsfakta

Totalareal: 413 ha
Landareal: 18 ha
Sandön: 10 ha
Fjuk: 3,5 ha
Erkerna: 2 ha
Åholmen: 1 ha
Jungfrun: 1 ha
Risan: 0,5 ha

Sandöns långgrunda stränder gör ön svår att angöra med djupgående båt. Inom ett visst område på nordöstra delen av ön är tältning tillåten under två nätter.

Visa hänsyn mot öarnas känsliga fågelliv!

- Undvik att gå iland på öarna Fjuk, Jungfrun och Erkerna under häckningsperioden april-juni.
- Undvik att klättra i rasbranten med backsvalor på Sandön.
- Respektera kopplingstvånget för hundar som galler i hela reservatet året runt.
- Undvik att på ett störande sätt utnyttja radio, bandspelare eller dylikt.

Foto: Henrik Sandberg

Besöksnivå 1-stjärning

Detta område har inga eller få anordningar för dig som besökare

Råå

Råå naturreservat bestod av något så ovanligt som gammal, grov, grankalkskog på östgötaslätten. Här sipprar vatten fram i källor och bäckar och det fanns redan innan stormarna Per och Gudrun mycket gott om död ved i form av nydöda granar samt grova granlågor.

Sedan reservatet bildades har stormarna Gudrun och Per fällt större delen av den gamla skogen. Det finns därmed gott om riktigt grova döende granar, torrgranar och färska lågor. Men området har på grund av detta blivit svårframkomligt. Det finns gott om sällsynta och känsliga mossor, lavar och svampar som växer på träd och på marken. Källor, bäckar och kalkhaltiga jordarter ger goda förutsättningar för en rik flora. Det växer trolldruva, blåsippa och ormbär i området. Nästrot, som trivs på kalkhaltiga marker förekommer tillsammans med kärffibbla, bäckbräsma och gullpudra som är beroende av rörligt markvatten. Skogen har troligen varit betesmark för kreatur under lång tid. Kor betade i skogen ända fram till mitten av 1970-talet.

Vägbeskrivning: Området nås lätt med bil. Ta av åt väster mot Råå Gård mitt emellan Fornåsa och Österstad. Norr om gården finns en liten grusväg som leder fram mot skogen och parkeringsplatsen.

Serviceinformation: Vid reservatet finns en liten parkeringsplats för ca 3 bilar och en informationstavla.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 2004-12-13

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

NATURRESERVAT

Välkommen till Råå

Råå naturreservat bestod tidigare av gammal grov granskog med en rik örtflora och sällsynta mossor och svampar. Två stormar slog dock omkull de flesta träden och området är nu svårt att ta sig fram i.

Naturreservatet bildades år 2004 för att skydda den gamla kalkgranskogen, som är en ovanlig naturtyp på Östgötaslätten.

När stormarna Gudrun och Per drog fram 2005 och 2007 drabbades dock skogen i Råå mycket hårt. Några träd står fortfarande kvar som torra skelett. Det finns även en och annan stor levande gran, liksom enstaka träd av ask, klibbal och alm. Men huvuddelen av den gamla skogen ligger på marken som ett ogenomträngligt plockepinn.

Stormar är på samma sätt som bränder exempel på naturliga störningar i en skog. Råå kommer under många år framöver vara en spännande plats att följa utvecklingen i efter en storm.

Många insekter lockas till de döda och döende träden. Hackspettar och andra fåglar uppskattar den döda veden med sitt myllrande innehåll. På den ny-

Gärdsmyg
Troglodytes troglodytes

Efter stormen. 8-tandad granbarkborre var en av de insekter som direkt efter stormen lockades till den färskt döda granen. Gärdsmygen ses ofta hoppa bland fallna träd och grenar.

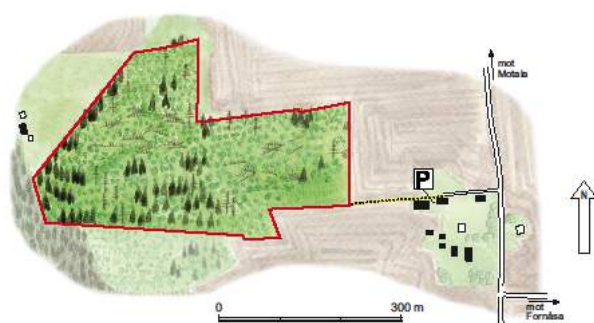
8-tandad granbarkborre
Ips typographus

Klibbticka
Fomitopsis pinicola

ligen döda granveden börjar också vednedbrytande svampar som rotticka och klibbticka att växa. Så skapas förutsättningar för nytt liv i de döda träden. Snabbt har den högstammiga granskogen bytts mot en tät ungskog. Området kommer troligen att på sikt utvecklas till en frodig och örtrik lövskog.

Det är fortfarande mycket svårt att ta sig fram i reservatet på grund av alla fallna träd och de mycket täta snåren av lövsly och nässlor.

Teckenförklaring

- Här är du
- Reservatsgräns
- Bilväg
- Stig
- Byggnader
- P Parkering
- Ungskog med stormfällida granar
- Träd som klarade stormen
- Döda granar
- Åkermark
- Övrig mark

Welcome to Råå

Råå Nature Reserve previously consisted of old-growth spruce forest with a rich flora of herbs and rare mosses and fungi. However, most of the trees were blown down by two storms, in 2005 and 2007. The dead trees now attract many insects, birds and fungi.

Eventually, the area will probably develop naturally into a lush broad-leaved forest.

§ In addition to the general regulations that apply with visits to natural areas, in this nature reserve it is prohibited to:

- operate motor vehicles;
- destroy or damage permanent natural objects or surface features by drilling, blasting, digging, carving, chopping or painting;
- break off twigs and branches, cut down or in any other way damage dead or living trees and shrubs;
- pick complete or parts of vascular plants, mosses, lichens or fungi, with the exception of berries and edible mushrooms;
- disturb animal life by climbing nesting trees or collecting invertebrate animals;
- set up tents or park caravans.

Permission of the County Administrative Board is required to:

- organize competitions or operate camps;
- conduct scientific research that may result in damage or other negative effect on plant or animal life.

§ Var rädd om naturen!

För allas trivsel och för värdena i naturreservatet är det viktigt att alla besökare visar hänsyn. Utöver generella regler vid vistelse i skog och mark är det i reservatet förbjudet att:

- framföra motordrivet fordon;
- förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla;
- bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar;

- plocka hela eller delar av kärlväxter, mossor, lavar eller svampar med undantag för bär och matsvamp;
- störa djurlivet genom att klättra i boträd eller samla ryggradslösa djur;
- tälta eller ställa upp husvagn.

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

- anordna tävlingar/bedriva lägerverksamhet;
- utföra sådan vetenskaplig undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet.

Fakta om Råå

Kommun: Motala
Skyddat år: 2004 Areal: 11,6 ha
Markägare: Privat
Förvaltare: Länsstyrelsen i Östergötlands län
Mer information: tel 010-223 50 00
www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Råå naturreservat ingår i EU:s nätverk av särskilt värdefull natur.

Foto: Henrik Sandberg

Besöksnivå 3-stjärning
Detta område har flera anordningar
för dig som besökare

Sjöbo-Knäppan

Gör som Motala-borna i början av 1900-talet - ta med matsäckskorg till "Gröna plan" i naturreservatet Sjöbo-Knäppan! I reservatet finns också ett orkidékärr, hagmarker, fågeltorn och en lummig lövskog.

Sjöbo-Knäppan är ett lövskogsbevuxet naturreservat invid sjön Boren i utkanten av Motala. På våren och försommaren är blomsterprakten som störst. Då blommar den vackra lungörten med sina rosa och blå blommor. Här trivs också många fåglar, bland annat rosenfink och näktergal. "Gröna plan" ligger centralt i reservatet och är en lämplig rastplats med möjlighet till bad. Härifrån tar du dig lätt till fångstgropen från stenåldern och spåren efter bebyggelsen vid Torpa. Knäppankärret, eller Hulthagekärret som det också kallas, ligger ytterligare några hundra meter österut. I kärret hittar du en mycket rik flora. Typiska är de kalkanpassade orkidéerna. Här kan du bland annat se kärrknipprot, flugblomster och ängsnycklar under juni-juli.

Vägbeskrivning: Reservatsparkeringen nås via Strandvägen och Textilvägen i Motala. Reservatet ligger även på promenadavstånd från Motala tätort.

Serviceinformation: I området finns parkeringsplatser för besökare, handikapanpassad toalett, badplats med brygga och grillplats. Genom området går det skyltade promenadstigar och en vandringsled binder ihop Sjöbo-Knäppan till Staffanstorp naturreservat. I östra delen finns ett fågeltorn och i västra delen en utsiktsplattform med vy över Motala ströms utlopp i

Förvaltare: Motala kommun

Beslutsdatum: 1995-10-19

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

NATURRESERVAT

Välkommen till Sjöbo-Knäppan

Längs med sjön Borens södra strand sträcker sig detta mångskiftande landskap. Området hyser en lång rad naturmiljöer, bland annat kalkkärr, sumpskog, blandlövs- och gamla betesmarker. Sjöbo-Knäppan har länge varit ett populärt utflyktsmål för såväl Motalabor, som för mer långväga besökare. Här kan stor som liten njuta av naturupplevelser, motionera, sola och bada.

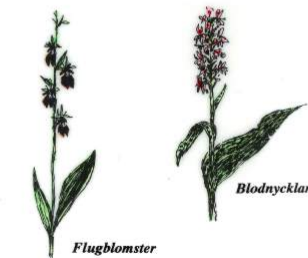
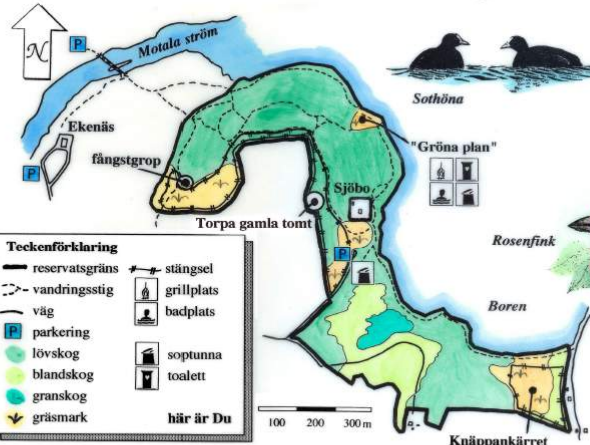
Även växter och djur har i området funnit en stadsnära tillflyktsort. För att säkerställa Sjöbo-Knäppans höga natur- och kulturvärden, likväl som dess stora rekreativa värden, för framtiden gjordes området, på initiativ av Motala kommun, till naturreservat 1995. Det är också kommunen som förvaltar reservatet.

Friidrottsliv

Sjöbo-Knäppan har en lång tradition som friidrotts- och närströvsområde i kommunen, området har också rikligt med promenadstigar. Redan i slutet av förra seklet vallräddade man till "Gröna Plan" om sommarsöndagarna med filt och picknickkorg för att njuta av veckans lediga dag.

Historiska spår

Hela reservatet ligger på gammal kulturmärkt. Studerar man gamla kartor över området finner man att det fram till mitten av 1600-talet brukades av tre större gårdar varav grundena till ett av dem; Torpa, finns kvar som en fornlämnning i reservatets nordvästra del, där även en fångstgrop finns bevarad.

Knäppankärr

Reservatets kanske mest värdefulla naturmiljö är det mycket fina kalkkärr, det så kallade Knäppankärr, som ligger i områdets sydöstra del. Här finns rik växtlighet med bl a säregna orkidéer och köttätande växter. Kärret har en lång historia som hävdad mark, men växte under ett antal år igen. Sommaren 1993 röjdes och restaurerades kärr och bete är nu återinfört.

Djurlivet

Överallt inom reservatet gör sig djurlivet gällande. Området är ett eldorado för fåglar och är flitigt frekventerat av många olika däggdjur. Många lämpliga miljöer finns också för den lägre faunan - insekter och snäckor.

Fåglar

Fågellivet inom reservatet är nog undersökt. Motala biologiska förening har utfört flera inventeringar, 1985 fann man hela 41 häckande arter. Flera arter är dessutom tillfälliga gäster i området.

Fåglarna bidrar i mycket hög grad till olika naturmiljöers särprägel. I Borens vatten ses ofta skäggdopping, stor- och småkrak och sothöns. I vassen häckar den bruna kärhöken i sitt finurligt utformade bo byggt av vass och kvistar.

Om försommarskvällarna hälsar näktergalen besökarna med sin klara sång. Koltrasten liksom bland andra grön-sångaren, rosenfinken och lövsångaren gör sig också hörda. Den nattaktiva kattugglan häckar i ihålliga träd och kan ses flyga omkring i reservatet i sin jakt efter sork och möss.

Insekter

En ofta lite försummad del av djurriket är insekterna, kanske på grund av att de inte alltid är så "populära" i människans ögon. Insekterna utgör dock en mycket viktig del i vårt gemensamma ekosystem. Skalbaggsfaunan undersöktes översiktligt vid en inventering 1992, då flera ovanliga och hotade arter noterades. Man hittade bland annat den stora och vackert blåglänsande blåxan (*Platycerus caraboides*) som är släkting till den kända ekoxen.

Har Du frågor eller synpunkter gällande natur eller kultur i kommunen är Du välkommen att ringa på telefon 0141-22 50 00.

Inom reservatet är det ej tillåtet att:

- skada eller bortföra naturföremål eller ytbildningar
- gräva upp växter
- ta döda träd, stående eller liggande, till ved eller dylikt
- göra upp eld annat än på särskilt anvisad plats
- på störande sätt använda radio, bandspelare eller dylikt
- uppträda så att djurlivet störs, t ex klättra i boträd
- medföra okopplad hund
- rida eller cykla på stigar eller i terrängen
- använda motordrivet fordon
- tälta mer än två dygn i sträck
- sätta upp tavl, skylt, affisch eller dylikt

MOTALA KOMMUN

NATURRESERVAT

Kalkkärr vid Knäppan

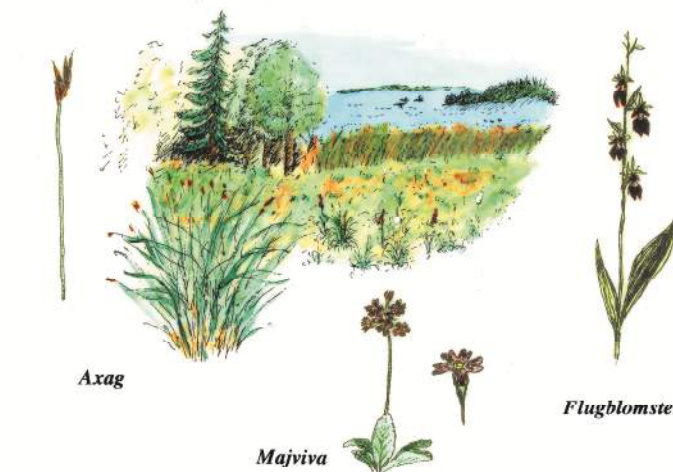
Reservatets kanske mest värdefulla naturmiljö är detta mycket fina kalkkärr som har få motsvarigheter i länet. Kärret har en lång historia som hävdad mark, men växte under ett antal år igen. Sommaren 1993 röjdes och restaurerades kärr igen och nu betar kor åter området.

Hävden A och O

Kalkkärr har, liksom alla våtmarker, blivit en allt mer sällsynt naturmiljö. Detta på grund av bland annat dikning, igenväxning och plantering. Knäppankärr är inte någon "naturlig miljö" i den bemärkelsen att det uppkommit och upprätthålls spontant. Som för de flesta kulturmärken krävs det att kärret hävdas genom slåtter och/eller betande djur. Naturligtvis måste dock miljöbetingelserna vara de rätta med riklig tillgång på kalk och vatten!

Orkidéer och köttätande växter

Det man först förknippar med kalkkärr (eller rikkärr) är kanske de prakfulla orkidéer som är knutna till denna miljö. Också Knäppankärr uppvisar en mycket fin flora med flera orkidéer rep-

Tätört

insekter. Bladen är nämligen fulla av ett klabbigt sekret där växten fångar upp till 2000 insekter per år - som ett näringstillskott. En annan mycket vacker blomma som förgyller kärr är majvivan. Den har ljusst rödlila blommor och blommar samtidigt som sin släkting gullvivan.

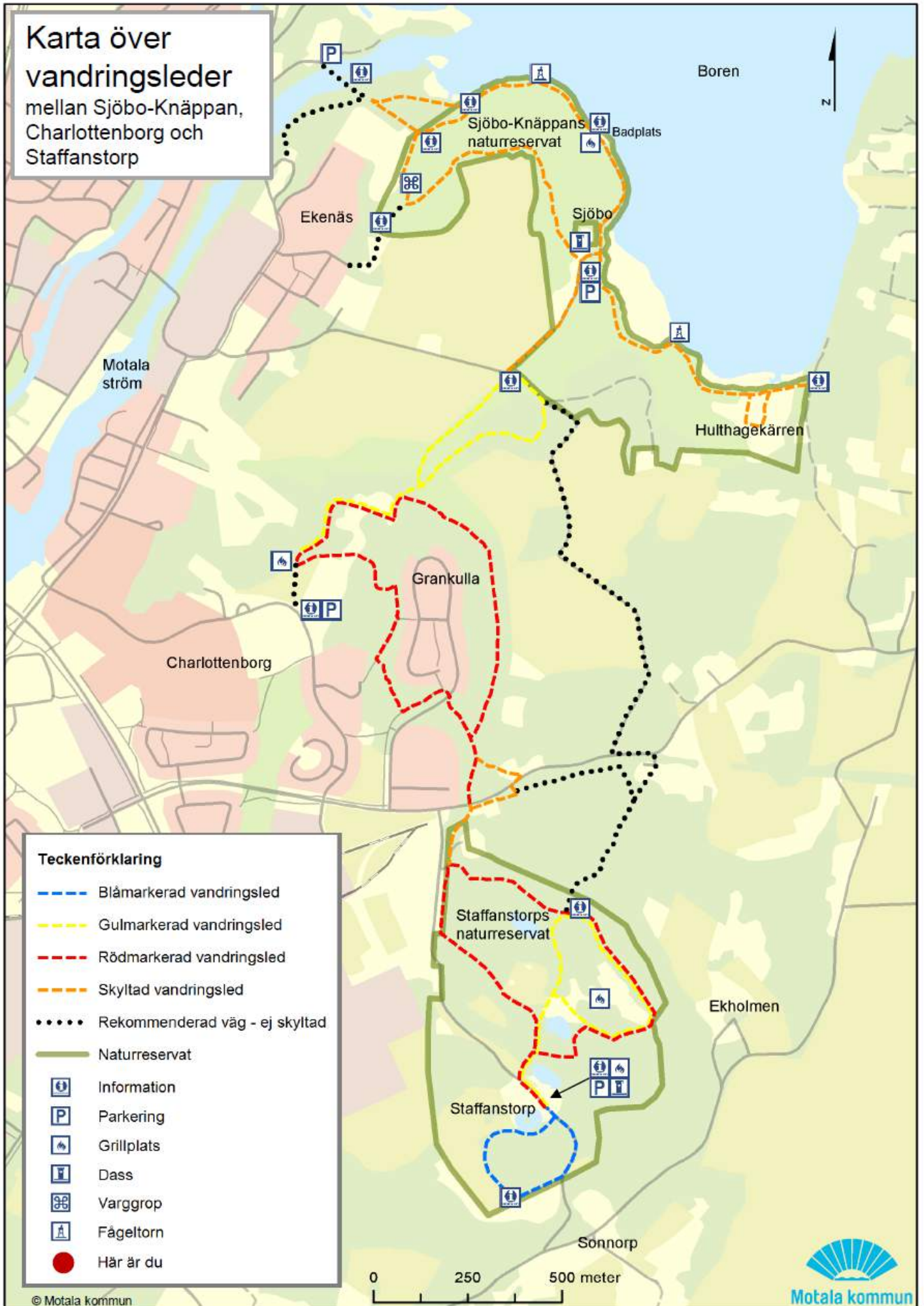
Var försiktig!

Detta är en mycket känslig och värdefull miljö och måste behandlas därefter. Tänk därför som besökare på att vara extra försiktig då Du beträder dessa marker. Det är förbjudet att på något sätt bortföra växter eller djur! En bra regel är att lämna området som Du funnit det.

resenterade, bl a blodnycklar med sina karaktäristiska "blodfläckiga" blad och det säregna flugblomstret som har blommor som liknar en stekelhana. Detta för att stekelhanan ska lockas dit i tron att han kan "para sig". På detta sätt pollinerar i stället orkidén och stekeln kan känna sig "bläst på konfekten".

Bland kalkkärrs blommor finns även en lång rad andra mycket spanande växter. Här finns bland annat en av landets få köttätande växter - den mycket vackra, blåblommade tätörten. Tätörtens blad är gröna och innehåller klorofyll och fungerar som "vanliga växter" med det undantaget att de också fångar

Karta över vandringsleder mellan Sjöbo-Knäppan, Charlottenborg och Staffanstorp

Teckenförklaring

- Blåmarkerad vandringsled
- Gulmarkerad vandringsled
- Rödmarkerad vandringsled
- Skyltad vandringsled
- Rekommenderad väg - ej skyltad
- Naturreservat
- Information
- Parkering
- Grillplats
- Dass
- Varggrop
- Fågeltorn
- Här är du

Foto: Henrik Sandberg

Besöksnivå 3-stjärning

Detta område har flera anordningar för dig som besökare

Staffanstorp

I Staffanstorp naturreservat visar vältrampade stigar vägen genom örtrik granskog, färbeatade torrbackar, förbi kärr och spännande sjöar.

Liksom det närbelägna reservatet Sjöbo-Knäppan går Staffanstorps dokumenterade historia tillbaka till medeltid. Stora delar av reservatet nyttjades till bete och slåtter. Dagens gamla husgrunder, stengärdesgårdar och odlingsrösen hjälper oss att förstå hur detta ålderdomliga landskap såg ut. Blomsterprakten är rik tack vare den kalkrika moränen. Tidigt på våren täcks marken av blåsippor, lungört och andra vårblommor. Under skuggande ekar trivs de ovanliga lundväxterna vippärt och underviol. På den kalkrika marken växer granen snabbt men murknar tidigt och faller till marken. Den döda veden gynnar insekts- och fågellivet. Här finns ca 40 häckande fågelarter, bland annat rödstjärt, kattuggla och gröngöling.

Vägbeskrivning: Till området leder två skyltade tillfarter. Den officiella tillfarten till reservatet är norrifrån, från Djurgårdsvägen. Parkering finns vid gården Staffanstorp. Reservatet ligger även på promenadavstånd från Motala tätort.

Serviceinformation: Vid parkeringsplatsen vid Staffanstorp gård finns en lada med informationscentrum och en utställning. Här finns det också möjlighet att fika under tak, samt handikappanpassad toalett. I området finns 3 markerade vandringsstigar (röd led: 1,8 km, gul led 1,2 km och blå led 0,7 km). Vid mellansjön mitt i reservatet och vid ladan finns anordnade grillplatser. En vandringsled binder ihop Sjöbo-Knäppan till Staffanstorp naturreservat.

Förvaltare: Motala kommun

Beslutsdatum: 1970-11-25

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

* NATURRESERVAT

Välkommen till Staffanstorps naturreservat

I området finns ett rikt fågelliv med ett 30-tal häckande arter. Reservatets många korsbarsträd uppkäras av exempelvis **stenknäck** *Coccotryzalis coccotryzalis*.

Toppijungfrulin
Polypolia comosa

Staffanstorps naturreservat bildades 1970 för att bevara ett gammalt kulturlandskap med ett rikt växt- och djurliv. I den kuperade terrängen – som bildades under istiden – ligger tre små sjöar omgivna av böljande betesmarker, äldre ädel-lövskogar och kalkbarrskogar. Genom det 43 hektar stora reservatet går tre vandringsleder.

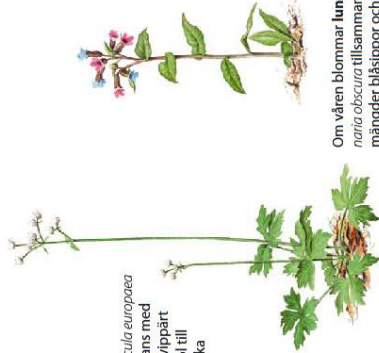
Kalk som skapar mångfald - Staffanstorps är en del av den bördiga och kalkrika Östgötalätten. Kalken i marken är en av förklaringarna till att så många sällsynta djur och växter lever i reservatet.

Tidigt på säsongen blommar stora mängder blåsippor och andra vårbloomor. När träden slagit ut ersätts värfloren av skuggtåliga arter som våtteros, trolldruva och tvåblad. Den sällsynta arten toppjungfrulin växer på de centralt belägna, betade torrängarna och är förutom kalk beroende av återkommande bete för att inte konkurreras ut av högväxta örter och gräs. I reservatet har också flera sällsynta svampar påträffats, bland annat fyrflikig jordsbjärna, som växer på barrmatör under äldre granar.

Död ved som myllrar av liv - I gammal skog med gott om död ved i form av högstubbar och lågor lever många ovanliga skalbaggar, svampar, lavar, mossor och fåglar. Skalbaggen *Ipidia binotata* är en av många sällsyntheter som funnit en fristad i Staffanstorps gammelskog. Här finns också många bostäder för fåglar som häckar i haligheter i gamla träd, exempelvis spillkräka och kattuggla.

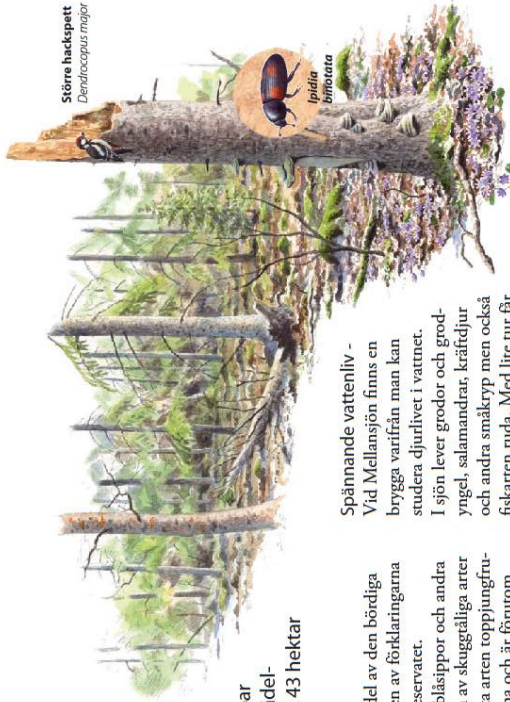
Sårbläcka *Sonicula europaea*

hor tillammans med bland annat vippbart och underviol till reservatets rika lundflora.

Om våren blommar **lungört** *Pulmonaria obscura* tillsammans med stora mängder blåsippor och våliök.

Större hackspett
Dendrocopos major

Blåsippa
Ipidia binotata

Spännande vattenliv - Vid Mellansjön finns en brygga varifrån man kan studera djurlivet i vattnet. I sjön lever grodor och grod- yngel, salamandrar, kräftdjur och andra småkryp men också fiskarten ruda. Med lite tur får man också se svartkakedopping och rörhöna, vilka häckar i sjön.

I strandkanten av Mellansjön växer det högväxta halvgräset ag, som vanligtvis påträffas på Gotland.

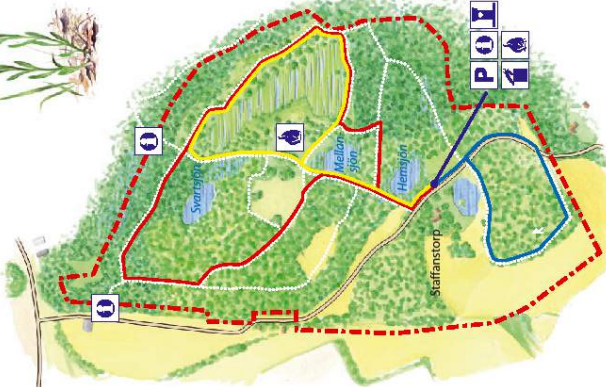
Kulturhistoria - Det är människans som under århundraden format det småskaliga kulturlandskapet runt Staffanstorps genom odling, betesdrift och slätter. Det äldsta spåret av mänsklig aktivitet i området är en treudd - en trekantig stenformation som markerar en begravningsplats från äldre järnåldern. I reservatet finns även många stenrösen, äldre husgrunder och rester av en kalkugn.

Blågrön moskällända
Astilma cyanosa

Vid Hemsjön finns mycket spännande att upptäcka! Tänk på att alla grod- och kräftdjur är fridlysta - man får ta upp dem i handen men inte skada dem eller flytta på dem. Små mängder rom och yngel får tas upp och studeras men därefter släppas tillbaka varifrån de togs. Invid sjön växer den ovanliga växten ag.

Ag
Cnidium maritimum

- Reservatsgräns
- Vandringssled - 1,8 km
- Vandringssled - 1,2 km
- Vandringssled - 0,7 km
- Väg
- Stig
- Fornlämning
- Information
- Parkering
- Toilett
- Eldstad
- Sopturma

Welcome to Staffanstorps Nature Reserve - established in 1970 to protect an old cultural landscape. In the hilly terrain - formed by the inland ice - three small lakes are surrounded by undulating pastures, leafy deciduous woods and old coniferous forest. The rich flora and fauna is characterised by the chalky soil. Liverleaf, Suffolk lungwort, sanicle and black pea flower abundantly in spring. Much rarer are the pasture species tufted milkwort and the sap beetle *Ipidia binotata*, which lives in dead spruces. Great fin-seed, black woodpecker and Slavonian grebe are other species found in the 43 hectare reserve.

Willkommen im Naturschutzgebiet Staffanstorps - gegründet 1970 zum Schutz einer alten Kulturlandschaft. In dem hügeligen Gelände - einem Werk der Eiszeit - liegen drei kleine Seen, die von welligem Weideland, dichten Eddelholzwäldern und altem Nadelwald umgeben sind. Die reiche Pflanzen- und Tierwelt des Gebietes wird geprägt vom kalkhaltigen Boden. Die reiche Pflanzenwelt im Frühjahr: Leberblümchen, Dunkles Lungenkraut und Wald-Sanikel. Viel seltener sind die Schopflige Kreuzblume, die für Weideland typisch ist, und der Käfer *Ipidia binotata*, der in totem Fichtenholz lebt. Im Gebiet, das 43 Hektar große ist, können auch Schwarzspecht und Obrentaucher beobachtet werden.

Inom naturreservatet är det inte tillåtet att:

- släppa lös hund
- gräva upp växter eller plocka blommor, mossor och lavar
- framföra cykel, motorfordon eller övriga transportmedel annat än på väg som upplåtes för allmän trafik
- parkera annat än på därför avsedda platser
- tälta eller uppställa husvagn
- på störande sätt utnyttja radio, grammofon, bandspelare eller dylikt

In the reserve it is forbidden to:

- let dogs run freely
- uproot plants or collect flowers, mosses or lichens
- use bicycles, motor vehicles or other means of transport other than on public roads
- use a radio, CD recorder or similar in a disturbing manner
- camp or park caravans
- park vehicles other than in locations assigned for the purpose

Im reservat ist es untersagt:

- Hunde im Gebiet frei umher laufen zu lassen
- Pflanzen auszugraben oder Blumen, Moose oder Flechten zu pflücken
- außerhalb der öffentlichen Straße und Wege mit Fahrradern, Motorfahrzeugen oder anderen Transportmitteln zu fahren
- in störender Weise Radio, CD-Player oder andere Abspieltechnik zu nutzen
- zu zelten oder Wohnwagen aufzustellen
- auf anderen als den dafür vorgesehenen Plätzen zu parken

Naturvårdsförvaltare

Motala kommun
Park och Natur
591 86 Motala
Tfn: 0141 - 22 50 00 (vx)

Markägare

Staten genom naturvårdsverket

Denna naturvårdsåtgärning har medfinansierats genom statsbidrag förmedlade av Länsstyrelsen Östergötland.

Området ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

Karta över vandringsleder mellan Sjöbo-Knäppan, Charlottenborg och Staffanstorp

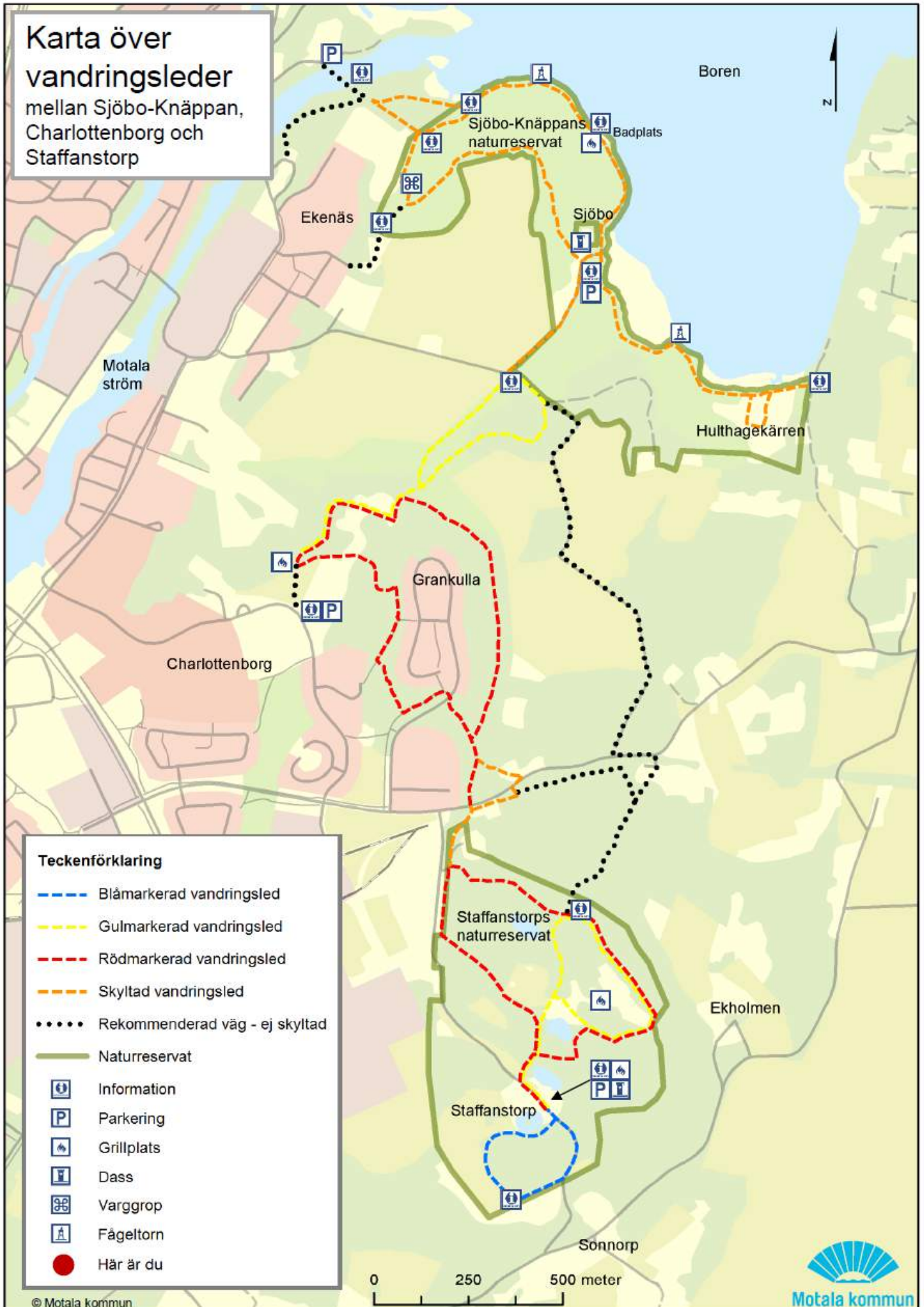

Foto: Henrik Sandberg

Besöksnivå 2-stjärning
Detta område ha vissa
anordningar för dig som besökare

Stora Boda

Naturen i Stora Boda naturreservat bjuder på brandpräglad tallskog med senvuxen gran.

Området ingår i ett område av andra värdefulla skogsområden som också är skyddade som naturreservat. Reservatet är också ett riktigt skogsfågelområde. Under vårvintern kan besökaren, med lite tur, få höra ugglor och orrspel. Lite längre fram på vårkanten är det tjäderspelens tid och därefter tar barrskogens sångfåglar vid med dubbeltrast, trädlärka, trädpiplärka och rödstjärt bland annat. Under varma juni nätter kan ljudet av nattskärrans urtidslänkande, surrande ljud höras över hållmarkerna. Genom reservatets norra del går en vandringsled som samordnas med tre andra naturreservat och Sveaskogs mark däremellan.

Vägbeskrivning: Reservatet ligger ca 10 km norr om Kristbergs kyrka. Ta länsväg 211 (Borensberg-Tjällmo). Ca 10 km norr om Borensberg (i höjd med Lund) sväng av mot Karlsby. Följ vägen (nr 1100) ca 4,4 km, in på skogsbilsvägen till höger finns en parkeringsficka.

Serviceinformation: Informationstavla finns i anslutning till parkeringsficka. Här finns också ett bänkbord och informationstavla. En vandringsled går genom områdets norra del. Du kan endera följa grusvägen tillbaka eller gå vidare norrut till närliggande naturreservaten Bromossen, Fågelmossen och Hästtumla. Total längd 1,2 mil sammanhängande led.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 2013-12-14

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

Leder och naturreservat i närområdet

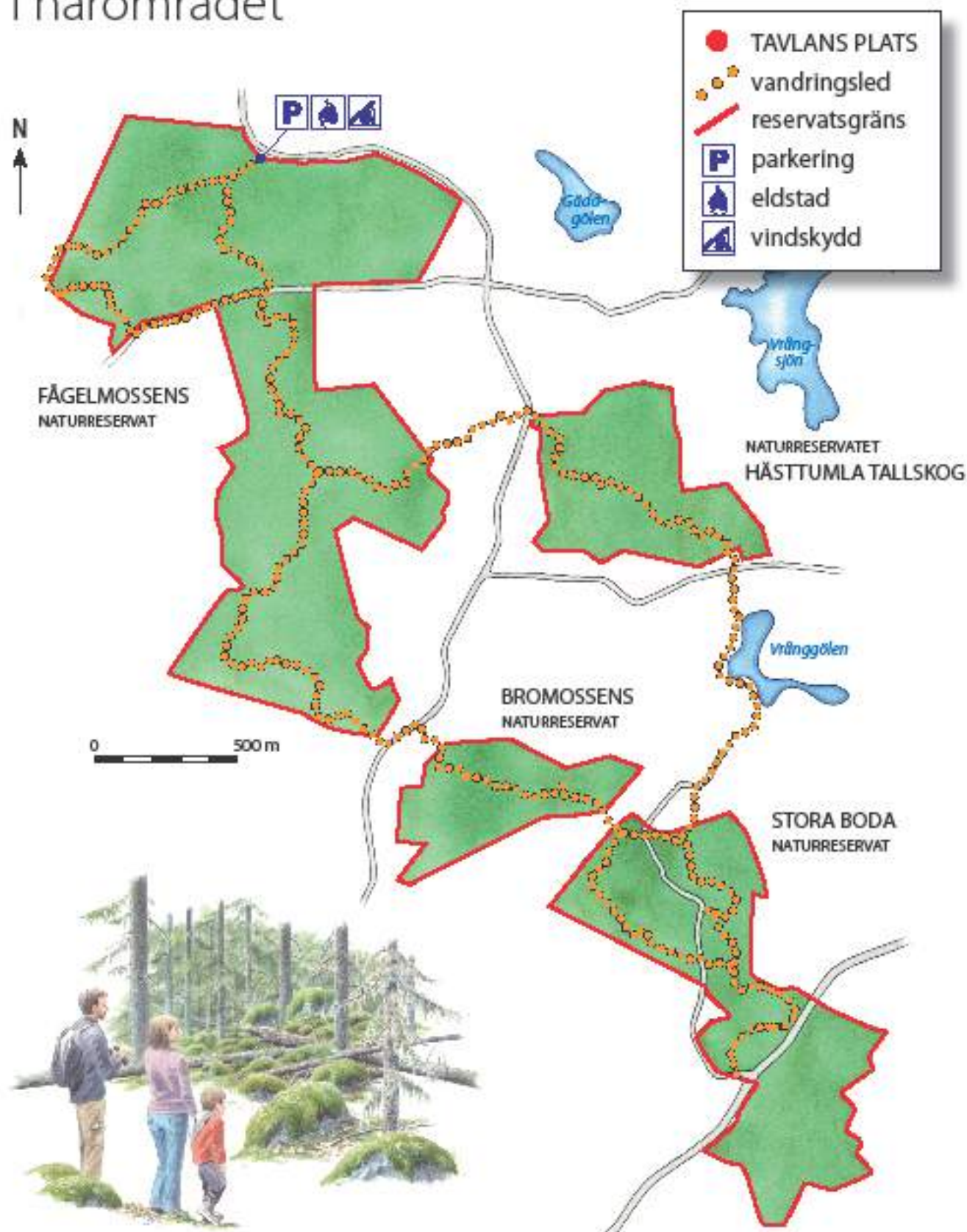

Foto: Henrik Sandberg

Besöksnivå 2-stjärning

Detta område ha vissa anordningar för dig som besökare

Styra kalkkärr/Götala kalkfuktäng

I Styra naturreservat, mitt i Östergötlands slättlandskap, finns den ovanliga naturtypen kalkkärr (rikkärr).

Helt omgivet av uppodlad åkermark ligger naturreservatet som en blommande ö. Området består egentligen av tre olika kalkkärr och en betesmark med inslag av kalkfuktäng. Som namnet låter är det en blöt och kalkrik miljö. I mitten av juni blommar orkidén ängsnycklar som finast i området. Här finns också den hotade smalgrynsnäcken. I reservatet har en unik restaurering gjorts för att skapa kalkkärr av åkermark. Mellan det södra och norra kärret ingår även en bit före detta åkermark i reservatet. År 2013 schaktades matjorden bort från denna yta för att på så sätt återskapa ett kalkkärr. När matjordslagret togs bort blottades den kalkrika mineraljorden under. Här hoppas vi nu kunna följa hur kalkkärrsväxterna och gryn-snäckorna etablerar sig i området och knyter samman det södra kärret med det norra. En förutsättning för att området ska behålla sina höga naturvärden är att det hävdas. Det södra kärret slåtraras en gång om året och större delen av området betas av markägarens får. Men det går bra att ta sig in i hagarna via grindar. Glöm inte att stänga dem efter dig bara!

Vägbeskrivning: Naturreservatet nås enklast via väg 990 mellan Motala och Skänninge. Reservatet ligger i höjd med Vinberga.

Serviceinformation: Vid väg 990 mellan Motala och Skänninge i höjd med Vinberga finns en parkeringsplats och informationstavla. Från parkeringsplatsen är det skyltat till reservatet.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 2012-12-06

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

NATURRESERVAT

Välkommen till Styra kalkkärr

I en svag sluttning omgivet av öppet åkerlandskap ligger det lilla naturreservatet Styra kalkkärr. Här kan du uppleva ett kalkkärr på nära håll med gräsull, orkidéer och små sällsynta snäckor.

Det är ljuvligt att vandra bland vajande gräsull och spännande orkidéer. Som du märker är marken blöt och fuktig. Den förses med kalkhaltigt vatten som sipprar fram från källor i marken.

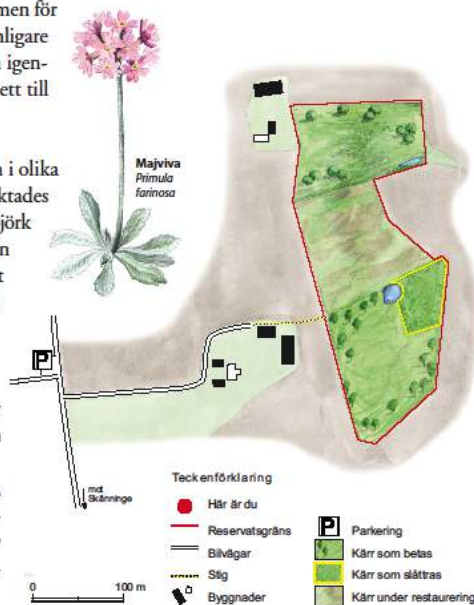
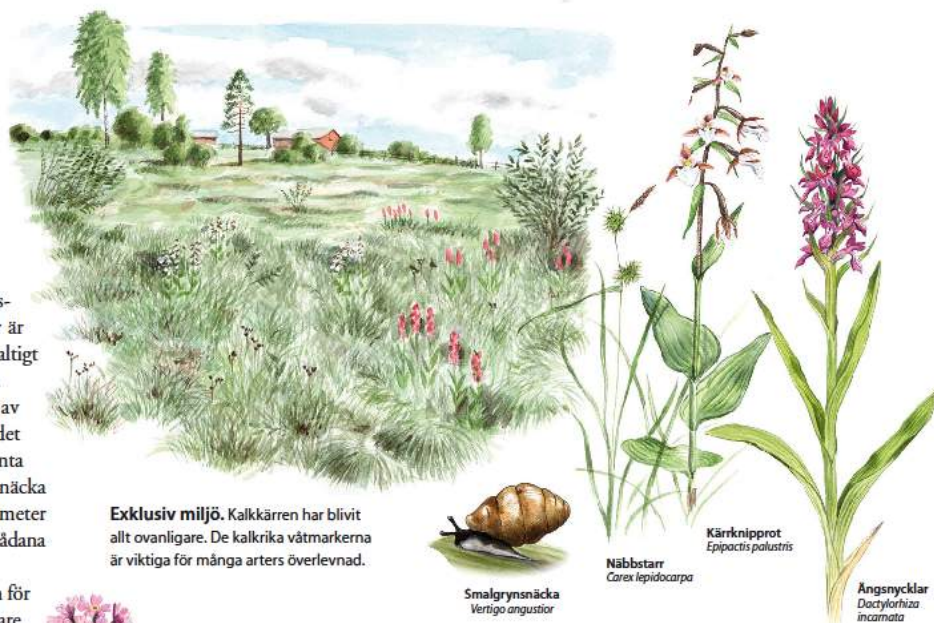
Under sommaren blommar täta bestånd av bland annat kärrknipprot, ängsnycklar och det ovanliga halvgräset axag. Här lever även sällsynta invånare som kärrpuppsnäck, kalkkärrgränsnäck och ett litet bestånd av den blott ett par millimeter stora smalgrynsnäckan. De är alla beroende av sådana här kalkrika fuktiga miljöer.

Idag är kalkkärr en exklusiv naturmiljö, men för ett par hundra år sedan var de betydligt vanligare i slättlandskapet. Uppodling, dikning och igenväxning när bete och slätter upphört har lett till att de blivit alltmer sällsynta.

Styra kalkkärr består av tre delområden i olika utvecklingsstadiet. I det norra kärret schaktades matjordsskiktet bort under 1970-talet och björk planterades för att suga upp vattnet i den blöta marken. Men björken tog sig dåligt och ett kalkkärr utvecklades spontant. På senare tid har betesdjur bidragit till ännu högre naturvärden, med bland annat stora mängder orkidéer under sommaren.

Södra kärret hålls öppet genom slätter och bete. Här blommar den blekvioletta kalkkrävande majvivan under våren.

I mellanområdet, som tidigare var åker, pågår arbete med att skapa en kalkkärrsmiljö. År 2013 schaktades översta lagret av matjord bort och kalkkärrsväxter planterades in på några ställen.

Welcome to Styra kalkkärr

This small nature reserve is situated on a gentle slope, surrounded by open landscape. Here you can discover a lime-rich fen with broad-leaved cotton-grass, orchids and unusual small snails.

Lime-rich fens have become increasingly rare due to farming, draining and to becoming overgrown when they are no longer used for grazing and hay-making. Lime-rich wetlands are important for the survival of many species.

§ In addition to the general regulations that apply with visits to natural areas, in this nature reserve it is prohibited to:

- land airborne vehicles;
- operate motor vehicles, except for those used for farming and gathering firewood;
- pick lichens, plants or parts of plants (including mosses) or fungi, with the exception of berries and edible mushrooms; also, current property owners may plants that are not legally protected;
- collect invertebrate animals, with the exception of individual specimens by hand or with a net for the purpose of species determination;
- destroy or damage permanent natural objects or surface features by drilling, blasting, digging, carving, chopping or painting.

Permission of the County Administrative Board is required to:

- organize competitions or operate camps;
- conduct scientific research that may result in damage or other negative effect on plant or animal life.

§ Var rädd om naturen!

För allas trivsel och för värdena i naturreservatet är det viktigt att alla besökare visar hänsyn. Utöver generella regler vid vistelse i skog och mark är det i reservatet förbjudet att:

- landa med luftfarkost;
- framföra motordrivna fordon (undantag gäller för bruksfordon vid jordbruksarbeten eller vedtukt inom reservatet);
- plocka hela eller delar av växter, mossor, lavar eller svampar med undantag för bär och mat-svamp, samt undantag för nuvarande fastig-

hetsägare som får plocka ej fridlysta växter;

- samla ryggradslösa djur annat än genom hävning/plockning och därvid ta enstaka exemplar för artbestämning;
- förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla.

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

- anordna tävlingar/bedriva lägerverksamhet;
- utföra sådan vetenskaplig undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet.

Fakta Styra kalkkärr

Kommun: Motala
Skyddat år: 2012
Areal: 3,9 ha
Markägare: Privat
Förvaltare: Länsstyrelsen i Östergötlands län
Mer information: tel 010-223 50 00
www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Styra kalkkärr ingår i EU:s nätverk av särskilt värdefull natur.

Foto: Henrik Sandberg

Besöksnivå 2-stjärning
Detta område ha vissa
anordningar för dig som besökare

Trolleflod

Som namnet antyder kan ett besök i Trolleflods naturreservat sätta fart på fantasin! Här finns en variationsrikedom av både stora och små mått.

I skogslandskapet, i nordligaste delen av Motala kommun, ligger Trolleflods naturreservat. I "trollskogen" kan du upptäcka både sumpskogar, myrar och kärr. Men skärper du synen kan du se in i den lilla världen som myllrar av sällsynta och spännande arter. Trolleflod är ett stort naturreservat som börjar få naturskogskaraktär. Blandskogen domineras av barrträd med en ålder på ca 120 år. Tack vare att skogen inte gallrats finns det gott om döda stående och lig-gande träd. All denna "döda ved" är ett paradiset för många ovanliga insekter. På flera håll i området tränger markvattnet upp till ytan, och de fuktiga markerna ger upphov till härliga sumpskogar, kärr och myrar. Trolleflod är ett biologiskt mycket intressant och artrikt område. Det är en av länets mest artrika lokaler vad gäller rödlistade (hotade) mossor. Man har också hittat flera ovanliga och hotade svampar och lavar. De är inte bara ovanliga, de har roliga namn också! För vem skulle inte vilja få se en kalkmjölnavling eller en havstulpanlav?

Vägbeskrivning: Följ väg 211 norrut från Tjällmo. Sväng vänster på väg 51. Reservatet ligger i anslutning till väg 51.

Serviceinformation: Vid naturreservatet finns en parkeringsplats med informationstavla. En vandringsled med två olika slingor finns. Den längre slingan är ca 2 km.

Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 2002-04-26

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

Välkommen till Trolleflod!

Mindre hackspett
Dendrocopos minor
är endast ca 15 cm stor.

Sårläk *Sanicula europaea* känns igen på sina mörkt gröna, nästan läderartade, flikiga blad.

Garnlav *Alectoria sarmentosa* har en nordlig utbredning och är ovanlig i Götaland.

Trolleflod är ett urskogsligt skogsreservat med ett rikt innehåll av mossor, lavar och svampar. En ca 2 km lång vandringsled går genom den södra delen av reservatet, som totalt är 110 hektar stort och bildades 2002.

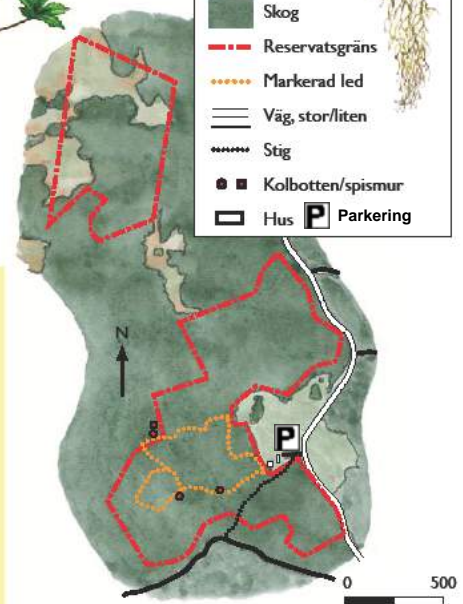
Reservatet domineras av barrskogar med inslag av lövträdsbevuxna mossar och myrar. De flesta träden är runt 120 år gamla men enstaka tallar är betydligt äldre. Skogen är till stora delar ogallrad och här finns gott om död ved. Markvattnet, som rör sig ytligt i området och här och var tränger fram i små källor, har också bidragit till områdets rika flora och fauna. Reservatet är en av länets mest artrika lokaler för ovanliga och skyddsvärda mossor. Här har även 120 olika arter av svampar påträffats, en av dessa är kalkmjölnavling som endast finns på ett fåtal platser i landet. I reservatet växer även den sällsynta, trassliga laven garnlav och andra häng-lavar, som gynnas av den fuktiga miljön.

I den döda veden finns gott om insekter som lockar till sig fåglar. På så sätt blir den döda veden livgivande! Här finns exempelvis chans att se den allt ovanligare arten mindre hackspett. Blåsippa och sårläka vittnar om markens innehåll av kalk. Den kalkrika moränen har transporterats hit av inlandsisen från Närkeslättnens kalkområden.

Vandringsleden passerar tre kolbottnar och en gammal spismur. Kolbottnarna framträder som ringformade upphöjningar i marken och är lämningar från den tid då man i området framställde träkol i kolmilor.

§ För allas trivsel och för att natur- och kulturvärdena i reservatet ska bestå är det viktigt att alla besökare visar hänsyn. Förutom de generella regler som gäller vid vistelse i skog och mark, är det inom naturreservatet förbjudet att:

- framföra motordrivna fordon eller cykel
- göra upp eld, tälta eller ställa upp husvagn
- medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur
- bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar
- plocka växter eller växtdelar med undantag för bär och matsvamp
- på ett störande sätt utnyttja radio, bandspelare, musikinstrument eller dyligt
- störa djurlivet genom att klättra i boträd eller samla ryggradslösa djur
- förstöra eller skada fast naturföremål eller utbildning genom att borra, spränga, gräva, rista, hacka eller måla
- samla kryptogamer eller ryggradslösa djur.

- Tavlans plats
- Myr
- Skog
- Reservatsgräns
- Markerad led
- == Väg, stor/liten
- Stig
- Kolbotten/spismur
- Hus □ Parkering

Området ingår i EU's ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000. Marken i reservatet ägs av staten. Reservatet förvaltas av Länsstyrelsen Östergötland som kan nås på adress: 581 86 Linköping, eller telefon 013-19 60 00. Se också www.e.lst.se.

Welcome to Nature Reserve Trolleflod!

A 2 km long footpath runs through the reserve, which is 110 hectares in total and was established in 2002. The area is dominated by coniferous forests that have to a large degree not been thinned, with the consequence that there is a lot of dead wood. The presence of flowing ground water has also contributed to a rich flora and fauna. The reserve is one of the richest sites in the county for mosses and 120 different species of fungi have been found. The long-distance footpath runs past several charring sites and an old chimney wall. The charring sites appear as circular elevations in the ground and are remnants of the time when charcoal was produced in the area in charcoal stacks.

The area is part of the EU's ecological network of protected areas, Natura 2000. The reserve is managed by Östergötland County Administrative Board that can be reached at the following address: Länsstyrelsen, 581 86 Linköping or by telephone +46-13-19 60 00. See also www.e.lst.se.

§ For the wellbeing of all, and to maintain the natural and cultural value of the reserve, it is important that visitors show consideration. In addition to the general regulations that apply to visits in woodlands and countryside, within the nature reserve it is forbidden to:

- drive motorised vehicles or bicycles
- make fire, camp or park caravans
- bring unleashed dogs or other unattached pets
- break branches, fell or in some other manner damage dead or living trees and bushes
- pick or uproot plants or parts of them, with the exception of berries and edible mushrooms
- use a radio, tape recorder, musical instrument or similar in a disturbing manner
- disturb the animal life by, for example climbing in nesting trees or collecting invertebrates
- destroy or damage permanent natural features or surface formations by drilling, blasting, digging, carving, cutting or painting
- collect cryptogams or invertebrates.

Herzlich willkommen zum Naturschutzgebiet Trolleflod!

Ein 2 km langer Wanderweg führt durch das insgesamt 110 ha große Reservat, das 2002 gebildet wurde. Der Wald in dem überwiegend von Nadelbäumen geprägten Gebiet ist größtenteils nicht ausgeforstet, weshalb es hier viel Totholz gibt. Fließendes Bodenwasser hat ebenfalls zu einer reichen Flora und Fauna beigetragen. Das Reservat ist eine der für Moose artenreichsten Gegenden des Regierungsbezirks, und 120 Pilzarten konnten hier nachgewiesen werden. Der Wanderweg führt an Resten von mehreren Kohlenmeilern und einer alten Ofenmauer vorbei. Die Spuren der Kohlenmeiler sind als ringförmige Erhöhungen im Boden zu erkennen und stammen aus der Zeit, als man hier Holzkohle herstellte.

Das Gebiet ist Teil des ökologischen Netzwerkes der EU für Schutzgebiete, Natura 2000. Das Reservat wird von der Provinzialregierung Östergötland verwaltet, die unter folgender Adresse kontaktiert werden kann: Länsstyrelsen Östergötland, 581 86 Linköping, oder telefonisch +46-13-19 60 00. Siehe auch www.e.lst.se.

§ Für das Wohlbefinden aller und für die Erhaltung der Natur- und Kulturwerte des Reservates ist Rücksichtnahme aller Besucher wichtig. Über die allgemeinen Bestimmungen für Aufenthalte in Wald und Feld hinaus ist es im Naturreservat untersagt:

- Kraftfahrzeuge oder Fahrräder zu fahren
- Feuer zu machen, zu zelten oder einen Wohnwagen aufzustellen
- unangeleitete Hunde oder andere freilaufende Haustiere mitzuführen
- Zweige zu brechen, lebende oder tote Bäume und Büsche zu fällen oder auf andere Weise zu schädigen
- Pflanzen oder Teile davon auszugraben mit Ausnahme von Beeren und Speisepilzen
- Radios, Abspielgeräte, Musikinstrumente oder ähnliches in störender Weise anzuwenden
- das Tierleben durch Klettern in Wohnbäumen zu stören oder wirbellose Tiere zu sammeln
- feste Naturgegenstände oder Flächenbildung durch Bohren, Sprengen, Graben, Ritzen, Hacken oder Malen zu zerstören oder zu beschädigen
- blütenlose Pflanzen (Kryptogame) oder wirbellose Tiere zu sammeln.

Foto: Henrik Sandberg

Besöksnivå 1-stjärning

Detta område har inga eller få anordningar för dig som besökare

Vålberga mosse

Våtmarker var förr vanligare i det östgötska slättlandskapet, men har efter dikningar blivit en bristvara i landskapet. Vålberga mosse är därför unik med sitt läge i kanten av östgötaslätten.

Vålberga mosse är en svagt välvd skvattramtallmosse. Mossen är till stor del bevuxen av småvuxen tall, med ett öppet parti i mitten av mossen. Den norra delen av mossen gränsar till sjön Boren och ett vassbälte finns längs sjökanten. På marken växer framför allt vitmossor, som praktvitmossa, tallvitmossa och klubbvitmossa, och ris, som skvattram, odon, ljung och lingon. Andra arter är hjorton, tuvull, rosling och den köttätande växten rundsilehår. Den östra delen av mossen är påverkad av dikning och en gammal torvgrav finns i myrens östra del. Torvgraven är en rest från den tid man bröt en mindre mängd torv på mossen. Vålberga mosse naturreservat är även med i det europeiska nätverket för värdefull natur, Natura 2000, samt i myrskyddsplanen.

Vägbeskrivning: Från riksväg 34 kör man in mitt emot Brunneby kyrka mot Österstad. Efter ca 4,5 km tar man av mot höger mot Vålberga. Efter ca 1,5 km finns en mindre p-plats i Vålberga stugby.

Serviceinformation: Möjlighet till parkering finns i Vålberga stugby. Från parkeringsplatsen kan man antingen gå direkt ut på mossen, eller följa vägen norrut till fots eller på cykel till sjön Boren som ligger ca 400 m från parkeringsplatsen. Det finns dock ingen skyltning.

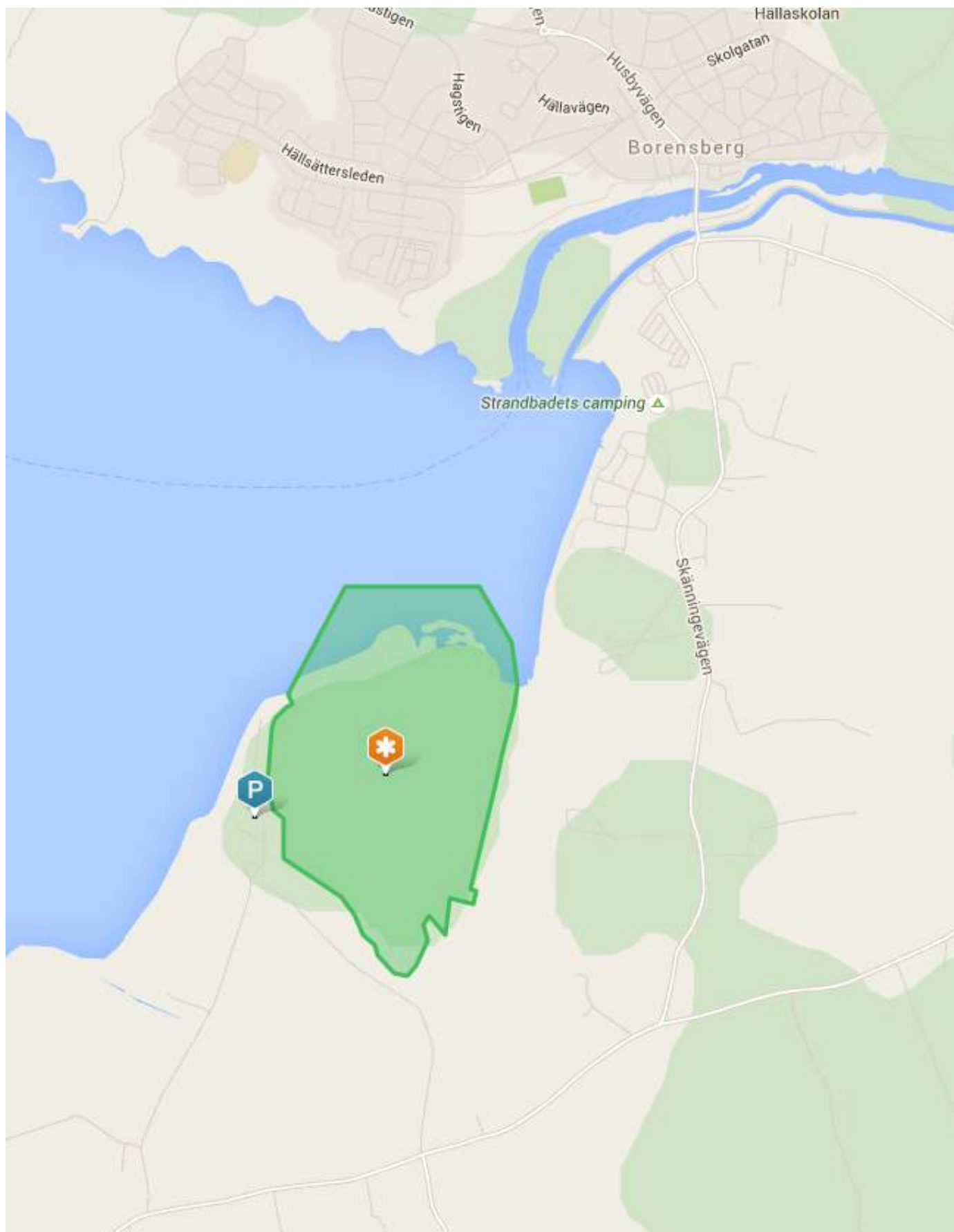
Förvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beslutsdatum: 2008-05-26

Mer information: naturkartan.se/motala, www.lansstyrelsen.se/ostergotland

Text: Motala kommun och Länsstyrelsen Östergötland

Vålberga mosse

Naturkartan, din guide till naturen i Linköping, Norrköping och Motala!

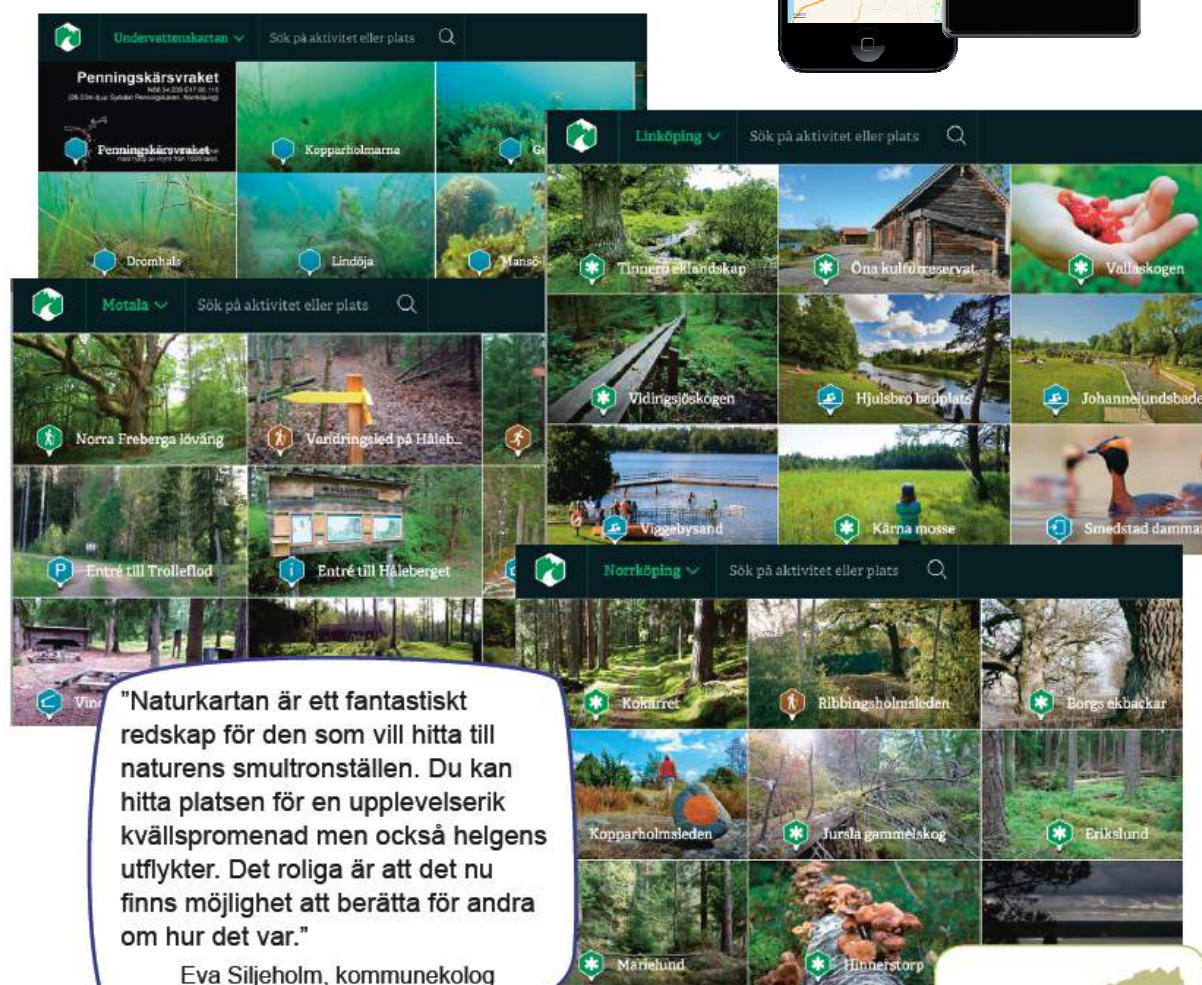
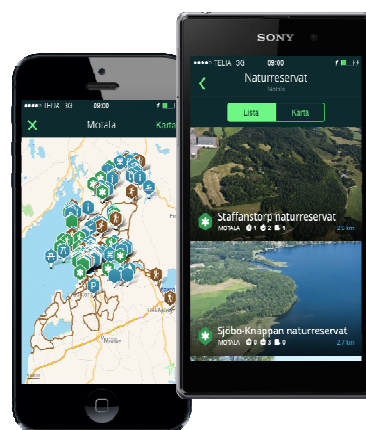
Nu är det lätt att hitta ut till naturens pärlor!
I Naturkartan finns vandringsleder, naturreservat och massor med andra besöksvärda platser. Naturkartan finns både som webbsida och som app för smarta telefoner.

Besök naturkartan och ladda ner appen på:

www.naturkartan.se/linkoping

www.naturkartan.se/norrkoping

www.naturkartan.se/motala

"Naturkartan är ett fantastiskt redskap för den som vill hitta till naturens smultronställen. Du kan hitta platsen för en upplevelserik kvällspromenad men också helgens utflykter. Det roliga är att det nu finns möjlighet att berätta för andra om hur det var."

Eva Siljeholm, kommunekolog
Norrköpings kommun

Vill du veta mer om Motala kommuns natur så finns det mer information att hitta här:

- Motalas Naturkarta som finns som webbsida och som app. till smartphone och androidtelefon: www.naturkartan.se/motala
- Natur i Motala kommun: www.motala.se/natur
- Motala kommuns Naturvårdsprogram: www.motala.se/naturvardsprogram
- Länsstyrelsen Östergötland: www.lansstyrelsen.se/ostergotland
- Boken "Guide till naturen i Motala" från 2003 som finns att hämta gratis på Turistbyrån eller på kommunhuset
- Vill du upptäcka naturen kring Motala och lära dig mer om växter, djur och ekologi tillsammans med andra? I så fall är någon av Motalas naturföreningar något för dig. I Motala finns det en aktiv krets i Naturskyddsföreningen, samt en Biologisk förening. Båda föreningarna tar årligen fram aktivitetsprogram med utflykter och föreläsningar på olika teman. Programmen finns att hämta på biblioteket eller på föreningarnas hemsidor.

www.motalabiologiskaforening.se

motala.naturskyddsforeningen.se

Den här informationsbroschyren är framtagen av kommunekologen sommaren 2015. Kommunen reserverar sig för ändringar som kan ha gjorts sedan dess.